

**Jozef Leikert poctený
Zlatou medailou L. N. Tolstého**

**V okolí Banskej Štiavnice
sa tiež bojovalo**

**Rodina Hotákovcov v ilegálnej
činnosti a v SNP**

Štefánik má bustu v Roverete

Zástupcovia SR a Talianska Gejza Petrík, predseda Spoločnej slovensko-talianskej medzivládnej komisie pre starostlivosť o vojnové hroby; Luisa Filippi, zástupkyňa Mestského úradu v Roverete, Mária Krasnohorská, veľvyslankyňa SR v Taliansku; Imrich Purdek, zástupca Vojenského historického ústavu; Camillo Zadra, riaditeľ múzea, Alberto Miorandi prezident múzea.

Foto: Velvyslanectvo SR v Taliansku

Vojenské historické múzeum v talianskom Roverete sa od 10. septembra hrdí bustou Milana Rastislava Štefánika. Jej autorom je priamy účastník Slovenského národného povstania Vojtech Remeň.

Umiestenie busty a vznik pomníka M. R. Štefánika v Roverete inicioval nedávny veľvyslanec SR v Ríme S. Vallo a uskutočnilo sa na základe rokovaní a dohody súčasnej veľvyslankyne SR v Ríme Márie Krásnohorskej s predstaviteľmi múzea a mesta Rovereto. Odhalená busta je dielom akademického sochára Vojtecha Remeňa – jedného z troch dosiaľ žijúcich výtvarných priamych účastníkov Slovenského národného

ho povstania a protifašistického odboja. Vznik sochárskeho diela garantoval Klub výtvarných umelcov a teoretikov, a to na základe príspevku Ministerstva kultúry SR. Zhotovené dielo, pripravené na osadenie v Roverete, slovenská kultúrna verejnosť mala možnosť zhladnúť na výstave Spomienky v Dvorane Ministerstva kultúry SR v auguste–septembri 2012. Odliatie diela do bronzu realizoval akad. sochár Martin Pala z výtvarného zoskupenia Tri kamene.

Podľa informácií Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sa na podujatí zúčastnili zástupcovia Veľvyslanectva Slovenskej republiky v Taliansku, Ministerstva vnútra SR,

Vojenského historického ústavu a reprezentantov miestnych talianskych inštitúcií. Memorál generálovi Štefánikovi je umiestnený v priestoroch historickej sály československých legionárov, ktorá bola múzeom zriadená v roku 1920.

Počas oficiálneho programu v Roverete delegácia položila veniec na znak úcty 151 padlým vojakom československých légii, pochovaným v budove pomníka Ossario di Castel Dante. Taktiež navštívila symbolické miesto mieru, Nadáciu Opera Campana dei Caduti, pamätník vojakom padlým počas prvej svetovej vojny v tvare zvona, zliateho z vojenských kanónov všetkých zúčastnených krajín konfliktu. **red**

Clementisovou cestou

Pri štarte na túre Chata Zbojská – Burda – Tisovec.

Foto: mk

Málo sa o tom píše, ale ľavicový intelektuál, politik a publicista Vladimír Clementis ako prvý zo zahraničia na vlnách éteru nadšene privítal vypuknutie protifašistického povstania na Slovensku v auguste 1944. Objektívne vyzdvihol jeho mimoriadny historický význam (aj z hľadiska budúceho postavenia Slovenska v Európe) a vyzýval Slovenky a Slovákov, aby sa aktívne zapojili do boja proti nacistickým okupantom.

Ľudia, ktorí už predtým počúvali vysielanie londýnskeho rozhlasu BBC, poznali tento ohlas. Pod menom Peter Hron čítaval svoje analýzy medziná-

(Pokračovanie na str. 2)

LUCIA
ILLANITZOVÁ

Historici

Každý, kto videl na bratislavskom letisku Milana Rastislava Štefánika kópiu slávneho lietadla Caproni, v ktorom náš významný rodák zahynul, sa musel pozastaviť nad krehkosťou tohto dreveného stroja. Lietat' v otvorenej kabíne bez padáka, ako to robili piloti v prvej svetovej vojne, si vyžadovalo skutočnú odvahu. Štefánik ju mal – ako vojak, letec, ale aj politik. Napokon na ňu doplatil 4. mája 1919, kedy spolu s tromi talianskymi členmi posádky zahynul pri leteckej havárii lietadla typu Caproni neďaleko Bratislavy. Historici, aj politici dodnes z času na čas diskutujú, či bola katastrofa dielom náhody, ľudskej chyby, poruchy stroja, alebo či Štefánika niekto zostrelil. Fakt je, že 4. mája fúkal pri Bratislave silný vietor, ktorý mohol malé lietadielko letiace pred pristátím nízko nad zemou ohroziť. Viaceré indície svedčia aj o možnosti technickej chyby lietadla. Na druhej strane, bolo krátko po svetovej vojne a boje ešte doznievali. Pre vojakov by nemusel byť až taký veľký problém vystreliť ešte raz... Hoci sa konšpiračné teórie o atentáte nikdy nepodarilo dokázať, je ťažké s definitívnou platnosťou dokázať aj opak, teda že po lietadle určite nikto nestrlel. Od Štefánikovej tragickej smrti už uplynulo takmer sto rokov a prípadné dôkazy zahladil čas. Historici to riešia tak, že sa väčšinou stotožňujú s interpretáciou o nehode, niektorí pritom spomenú, že boli aj teórie o atentáte, ktoré sa však nepotvrdili. Ale existujú aj takí, čo stále hľadajú dôkazy o tom, že Štefánika zavraždili... Zvláštnosťou histórie ako vedy je, že hoci hovorí o faktoch ktoré sa už stali a teda sa nemôžu spätne meniť, historici stále nachádzajú priestor pre ich nové interpretácie. To je samo osebe správne, je však dôležité, aby nové interpretácie historických udalostí rešpektovali overené fakty. Dnes v Európe existujú ľudia, ktorí sú schopní poprieť fakt, že cez druhú svetovú vojnu prebiehal holocaust. Našťastie je to vo viacerých štátoch trestné, lebo vyjadrenia tohto typu nemajú nič spoločné s vedeckou interpretáciou histórie. Je to zlomyselné popieranie jasných a overených faktov s cieľom zneuctiť pamiatku obetí a naopak, očistiť mená ich vrahov. Na Slovensku sa zatiaľ nikto nepokúsil zájsť až tak ďaleko, že by jednoducho poprel existenciu koncentračných táborov. Ale vyrástla tu skupinka mladých historikov, ktorí pokladajú priam za svoje poslanie obhajovať Tisov Slovenský štát. Pri tejto snahe sa niekedy snažia zľahčovať aj zločiny nacistov, ktoré spáchali na území našej republiky, prípadne interpretovať partizánov ako skupiny obyčajných banditov, ktorých do lesov vyhnať túžba po vraždení a majetku. O to cennejšie je, že v SZPB sú ešte stále aj ľudia, ktorí si boje druhej svetovej vojny pamätajú, lebo sa ich sami zúčastnili. Bojovník pravidelne publikuje ich spomienky, aby boli k dispozícii, až sa raz všetci veteráni druhej svetovej vojny pomínú. Lebo „historici“, ktorí nemajú úctu k faktom a svoje želania vydávajú za históriu, tu budú vždy a bude s nimi treba polemizovať.

Na zamyslenie:

**Ľudia nemajú bohatstvo a chudobu v dome,
ale v duši.**

XENOFÓN

Clementisovou cestou

(Dokončenie zo str. 1)

rodného vývoja počas druhej svetovej vojny, ako aj dianie vo svojej vlasti, násilne usmerňovanej ľudáckym, prohitlerovským režimom na čele s Jozefom Tisom.

Clementis na druhý pokus emigroval do Francúzska krátko po 14. marci 1939. Ako niekdajšieho komunistického poslanca ho však čakali niekoľkomesačné nútené pobyty v intervenčných táboroch pri Paríži a v severozápadnom Anglicku. Až po opakovaných urgenciách exilovej čs. vlády ho prepustili a v Londýne sa stal členom Štátnej rady, poradného orgánu prezidenta Edvarda Beneša.

Na jar 1945 pri plavbe na lodi Stredozemným morom do vlasti ho zastihla správa o vymenovaní za štátneho tajomníka ministerstva zahraničných vecí ČSR. Po februári 1948 zastával funkciu ministra tohto rezortu, ale čoskoro ho v Prahe postavili pred politicky vykonštruovaný súd a 3. decembra 1952 popravili.

Práve na jeho počesť sa už od roku 1982 koná tradične tretí septembrový víkend diaľkový turis-

tický pochod s medzinárodnou účasťou nazvaný Clementisova cesta – zo Zbojskej a Pohorelej cez sedlo Burda a Dolinu Tisovskej Rimavy až do jeho rodného mesta. Ide o trasu, ktorou chodil tento advokát chudoby v 30. rokoch od vlaku z Horehronia až domov. Niekedy ho sčasti zviezli známi furmani či „klienti“, ktorých sa bezplatne zastal pred súdom, inokedy išiel iba po svojich...

Súčasťou spomienkových osláv 111. výročia narodenia V. Clementisa (20. september 1902), na ktorých sa zúčastnil aj predseda SZPB Pavol Sečkář, bol slávnostný koncert umelcov krajín Visegrádskej štvorky venovaný obeťam represálií 50. rokov minulého storočia. Uskutočnil sa v predvečer pochodu už po dvadnásty raz v miestnom evanjelickom chráme.

Pri tejto príležitosti podpísal primátor Tisovca Peter Mináč s predstaviteľmi družobných miest – maďarského Putnoku, poľského Nowého Żmigrodu a českých Ludgeřovic dohodu o spolupráci na ďalšie desaťročné obdobie. Na druhý deň si to zahraničné delegácie vyskúšali

Na koncerte po turistickom pochode v centre Tisovca.

Foto: mk

v praxi – na dvadsaťkilometrovej túre. Tradičný guláš na Burde, ktorý tentoraz varili tisovskí lesníci, spolu so slnečným počasím a krásnymi výhľadmi na Muránsku planinu až na hrebeň Matry bol dostatočnou odmenou pre niekoľko stoviek turistov

všetkých vekových kategórií.

Na zhromaždení po pietnom akte pri pomníku Vladimíra Clementisa na ústrednom námestí Tisovca prehovoril primátor Peter Mináč a minister školstva Dušan Čaplovič. V nasledujúcom kultúrnom programe nemohol

chýbať miestny spevácky zbor. Okrem iného zanôtil Clementisovu obľúbenú, ako sa neskôr ukázalo, osudovú zbojnícku pieseň: „Čiežeto ovečky hore grúňom idú? To sú Janíkove, čo ho vešať budú...“

Martin KRNO
podpredseda OblV SZPB Bratislava

Pred Povstaním najaktívnejšie pôsobili partizáni na východe Slovenska

Do protifašistického odboja sa na východe Slovenska pred začiatkom Slovenského národného povstania významne zapojilo mnoho partizánskych skupín, ktoré pozostávali zo sovietskych a slovenských vojakov, ako aj domácych či cudzích dobrovoľníkov. Nemeckej armáde zasadili vo viacerých prípadoch tvrdý úder, avšak vo svojich radoch mali aj zradcov a kolaborantov, čo sa mnohokrát podpísalo pod ich neúspech a odhalenie.

„Odpor proti klérofašistickému režimu sa začal na východe Slovenska už v roku 1942, kedy vznikla v okolí Michaloviec vo Vihorlatských horách prvá bojová jánošíkovská družina,“ uviedol pre TASR historik Jozef Rodák zo Svidníka. Východnejšia časť slovenského štátu mala podľa jeho slov pre takýto druh mobilizácie obyvateľstva oproti ostatným územiám výhodu v tom, že sa nachádzala ďaleko od ústredia štátnej

bezpečnosti v Bratislave, ktoré sledovalo akékoľvek prejavy proti vtedajšiemu režimu.

Na formovaní ďalších partizánskych skupín, ktoré vznikali v neskoršom období na východe Slovenska, sa podieľali sovietski vojaci. „Boli to utečenci zo zajateckého tábora situovaného na Orave. Do lesov neďaleko obce Matiaška sa však v rámci vytvorenej skupiny Čapajev dostal aj nadporučík letectva Ľudovít Ku-

korelli, prejavujúci nesúhlas s vtedajším režimom,“ priblížil Rodák.

Čapajevovci sa stali neskôr pred vypuknutím SNP najaktívnejšou partizánskou formáciou na Slovensku. Tvorili ju aj členovia družiny s názvom Pugačev, ktorá vznikla vo Vihorlatských vrchoch neďaleko Humenného. Aktívnu činnosť vykonávali podľa Rodáka aj viaceré ilegálne bunky vojakov a civilného obyvateľstva v regióne Vranova nad Topľou, Sniny a Bardejova, ale aj v iných východoslovenských oblastiach.

Prácu partizánov však v mnohých prípadoch narušovali nemeckí kolaboranti, ktorí prenikali do ich radov. „Na svoju stranu získali Nemci vo viacerých prípadoch aj

sovietskych zajatcov. Po tom, ako ich vyškolili v diverznom stredisku v nemeckých Drážďanoch, ich opätovne nastrčili napríklad do zajateckého tábora na Orave, odkiaľ spoločne utekali na východ Slovenska s vojakmi Sovietskeho zväzu,“ ozrejmil historik. Spôsobili tam mnoho problémov napríklad partizánskej skupine Čapajev.

Po vypuknutí SNP sa odohrali na severovýchode Slovenska a v Poľsku boje Karpatsko-duklianskej operácie, ktoré mali za cieľ spojiť povstalecké sily na Slovensku s Červenou armádou. Začala sa 8. septembra 1944 a prispela k tomu, že nemecké vedenie muselo stiahnuť z východných častí Slovenska a zo severo-

východného úseku povstaleckého frontu úderne jednotky. „Partizánske hnutie na východe štátu bolo pri tejto operácii veľmi nápomocné. Pôsobili v tyle protivníka, čiže Nemci museli na nich sústreďovať pozornosť. Rôznymi útokmi im narušovali prístup streliva, vojenskej techniky či živej bojovej sily,“ zdôraznil historik.

Ako ďalej uviedol, partizánske formácie na východe Slovenska sa zameriavali predovšetkým na likvidáciu dôležitých dopravných uzlov, útočili na nemecké štáby a kolóny vozidiel a rušili komunikačné spojenia. „Nemcom tak výrazným spôsobom komplikovali prístup k frontu do Duklianskeho priesmyku,“ uzavrel Rodák.

dob vs

■ 26. SEPTEMBER

Nemecká prokuratúra obvinila 93-ročného Hansa Lipschisa, deportovaného z USA, z toho, že slúžil ako strážca v koncentračnom tábore Osvienčim. Jeho obvinenie súvisí s transportmi a so zabitím niekoľkých desiat tisíc väzňov v rokoch 1941 až 1943 v tomto tábore smrti na nacistami okupovanom území Poľska. Lipschis uznal, že ho prideliť k strážnej jednotke SS, ale trval na tom, že bol iba kuchárom a nezúčastnil sa na vojnových zločinoch.

■ 29. SEPTEMBER

Riaditeľ tajnej služby režimu bývalého čilského diktátora Augusta Pinocheta, 78-ročný generál Odlanier Mena, spáchal samovraždu po tom, ako ho miestni zrušenej luxusnej

vážnice do štandardného nápravného zariadenia Punta Peuco. Väznicu Penitenciaro Cordillera, kde si odpykávalo trest desať prominentných predstaviteľov fašistického režimu, sa rozhodol zrušiť prezident Sebastián Piñera. Menu odsúdili za zločiny proti ľudskosti, ktorých sa dopustil v rokoch 1977 až 1980 ako šéf obávanej CNI.

■ 30. SEPTEMBER

Jeruzalemský pamätník holokaustu Jad vašem posmrtné udělí titul Spravodlivý medzi národnými egyptskému lekárovi Mohamedovi Helmyovi, ktorý riskoval svoj život za záchranu Židov počas 2. svetovej vojny. Pôjde o prvého Araba, ktorému udelia toto prestížne ocenenie. Istý nemecký bádateľ objavil vlni v archívoch dôkaz, že Egyptan v Berlíne ukryl

židovské dievča a jeho príbuzným poskytoval lekársku starostlivosť.

■ 1. OKTÓBER

Maďarsko musí prijať zodpovednosť za úlohu, ktorú zohralo počas holokaustu v 2. svetovej

stalo sa VO SVETE
26. 9.–8. 10. 2013

vojne. Povedal to v Budapešti vicepremiér Tibor Navracsics na konferencii o antisemitizme. Vyhlásil, že Maďarsko sa obrátilo chrbtom vlastným občanom a podieľalo sa tak na ich likvidácii. Holokaust neprežilo 600-tisíc maďarských Židov. Dodnes ich u našich južných susedov žije stotisíc.

■ 2. OKTÓBER

Troch poslancov gréckej ultrapravicovej strany Zlatý úsvit, zadržaných pre obvinenia z účasti v zločineckej organizácii, súd v Aténach až do súdneho procesu oslobodil. Všetci muži poprelí obvinenia, ktoré voči nim vzniesol vyšetrojúci sudca. V súvislosti s týmto prípadom, ako aj s podozrením, že strana pôsobila ako zločinecká organizácia, grécka polícia zatkla jej šesť poslancov, 14 radových členov a dvoch príslušníkov polície.

■ 4. OKTÓBER

Americkí turisti, ktorí prišli navštíviť vojenský cintorín v Normandii, boli rozhorčení, keď zistili, že ho v dôsledku čiastočnej platobnej neschopnosti vlády USA zatvorili. Každoročne sem prichádzajú tisíce Ameri-

čanov, aby navštívili pláže, cez ktoré pri mohutnej invázii 6. júna 1944 spojenecké vojská po prvý raz vstúpili do nacistami okupovaného Francúzska.

■ 8. OKTÓBER

Výbuch bomby pred budovou daňového úradu, ktorý 26. septembra otriasol aténskym predmestím Kifisia, bol dielom militantov, ktorí sú nespokojní s konaním gréckych orgánov proti neonacistickej strane Zlatý úsvit. Skupina s názvom Sily revolučného oblúka obviňuje grécku vládu zo snahy vyčistiť z vraždy protifašistického speváka Pavlosa Fisisa jedným zo sympatizantov neonacistov. Podobné útoky sú v Grécku pomerne časté, pričom okrem štátnych úradov bývajú ich terčmi aj diplomatické objekty či banky.

(ao)

Jozef Leikert poctený Zlatou medailou L. N. Tolstého

Predseda Klubu umelcov, spisovateľov a historikov pri Ústrednej rade Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov Jozef Leikert bol koncom septembra ocenený medzinárodnou cenou – Zlatou medailou L. N. Tolstého, ktorú mu udelila European Union of Arts. Pri tejto príležitosti sa s ním porozprával Ladislav Skrak.

■ Pred niekoľkými dňami ste si prevzali prestížnu medzinárodnú cenu od Európskej únie umenia, ktorá vás určite potešila, veď je to ocenenie vašej mnohoročnej spisovateľskej a novinárskej práce. U nás je v ostatnom období, žiaľ, verejné oceňovanie umelcov skôr výnimočné. Kto vás na túto cenu navrhol a za čo konkrétne ste ju dostali?

– Priznávam, že ocenenie bolo pre mňa veľkým prekvapením. Na vysvetlenie, o aké významné ide, čitateľom pripomínam, že European Union of Arts – Európska únia umenia bola založená v Bruseli roku 1999. Je to medzinárodné združenie osobností kultúry a umenia pôsobiacich v Európe a ďalších krajinách sveta, ktoré každoročne udeľuje ceny za tvorivú umeleckú a kultúrnu činnosť. Toto ocenenie môžu dostať jednotlivci, kolektívy alebo organi-

zácie. Porota berie do úvahy nekonvenčnosť, pokrokovosť v kontexte kultúry, podporu umenia a kultúry. Mňa si najskôr všimli kvôli pomerne rozsiahlej publikačnej činnosti v oblasti literatúry faktu a poézie. Vyšlo mi doposiaľ štyridsať kníh, ktoré vyšli v USA, Rusku, Švédsku, Rakúsku, Poľsku, Maďarsku, Srbsku, Bulharsku, Macedónsku, na Ukrajinu.

■ Ktorú zo svojich kníh si vy osobne najviac ceníte?

– To vám jednoznačne nepoviem, všetky som písal naozaj s láskou, nech to znie akokoľvek klišeovite. Do všetkých svojich kníh som vložil veľa energie, práce, ukracoval som sa a ukracujem o voľný čas, na úkor písania nevenujem pozornosť mojim najbližším, bez ktorých by tie knihy ťažko vznikli. To ocenenie, a vlastne akékoľvek ocenenie mojej literárnej tvorby, je aj ich ocenením.

Keď som pred časom písal veľkú rozhovоровú knihu so spisovateľom Ladislavom Ťažkým, vyslovil majster Ťažký pamätnú myšlienku, že každý deň píšeme svojím konaním testament pre naše deti. Kniha dostala názov Testament svedomia a ja odvtedy za každým, keď si sadám k počítaču a chystám sa niečo napísať, podvedome si na tieto slová spomeniem. Viem, že čo raz napíšem, pod čo sa podpíšem, už nevezmem späť. Avšak o tom je celý náš život, naše konanie – čo raz urobíme, už nevezmeme späť, to bude už navždy naším „testamentom svedomia“.

■ Jednoznačne ste neodpovedali, ale viem, že vaše knihy majú okrem nespornej literárnej hodnoty aj umeleckú hodnotu. Pri ich tvorbe spolupracujete s poprednými slovenskými výtvarníkmi, možno i to upútalo medzinárodnú porotu.

– Odmala mám vzťah k výtvarnému umeniu, viac rokov sa venujem tiež galerijnej činnosti, takže je celkom pochopiteľné, že knihu vidím aj ako výtvarné dielo. Ak si túto stránku mojej tvorby medzinárodná porota všimla, o to viac si Zlatú medailu L. N. Tolstého cením. Na druhej strane som rád, že som pri vydávaní kníh stretol veľa dobrých výtvarníkov, z ktorých sa viacerí stali mojimi dobrými priateľmi.

■ Apropos – čo pre vás osobne znamená L. N. Tolstoj?

– Nielen jednu z maturitných otázok, ako pre mnohých mojich rovesníkov, aj keď práve počas stredoškolského štúdia ma jeho

Petr Vašíček, Dušan Čaplovič, Jozef Leikert.

Foto: T. Mišura

romány dosť zaujali. Neskôr ma ako autora literatúry faktu zaujal spisovateľov pestrý život, čítal som jeho autobiografické eseje, a možno ma v niečom ovplyvnili jeho postoje ku kresťanstvu a viere. O tom, čo urobil tento veľký ruský spisovateľ pre ruskú literatúru v kontexte celosvetovej, by sa dalo dlho hovoriť. Rovnako o jeho filozofii alebo názoroch na človeka. L. N. Tolstoj je osobnosť, ktorá má v histórii ľudstva nezapustiteľné miesto. O to väčšmi si vážim cenu, ktorá je po ňom pomenovaná.

■ Toto vzácne ocenenie ste si prevzali pri otvorení akademického roka na Fakulte masmédií Paneurópskej vysokej školy v Bratislave, kde pôsobíte ako dekan. Kto vám cenu odovzdal?

– Európska únia umení má vo zvyku odovzdávať ceny pri rôznych slávnostných príležitostiach. Takou bolo podľa predstaviteľov únie aj otvorenie nového akademického roka na našej fakulte, ktoré sme v tomto roku po prvý raz organizovali veľmi honorabilne a za účasti mnohých vzác-

nych hostí. Cenu som prevzal z rúk prezidenta Európskej únie umenia Petra Vašíčka a prvého viceprezidenta únie Gennadiya Bazayeva v prítomnosti ministra školstva SR Dušana Čaploviča a viacerých akademických funkcionárov slovenských vysokých škôl. Dojalo ma, keď dvesto prítomných počas fanfáry Európskej únie umenia vstalo, čo ešte väčšmi umocnilo slávnostný akt odovzdávania ceny. Potešil ma aj mail, ktorý som dostal krátko po prevzatí ceny. „Prosím, vytrvajte vo vašom diele literárnom, básnickom i profesijnom. Ste človek na správnom mieste a k úžitku druhých ľudí. Svojím doterajším dielom a životným postojom sa stávate veľmi bohatým človekom, ako trefne povedal J. W. Goethe: 'Človek je bohatý jedine tým, čo urobil pre druhých.' Zostaňte, prosím, i v zmysle slov nemeckého šľachtica a básnika veľmi bohatým! S hlbokou úctou a poďakovaním za všetko, čo ste pre nás a ďalších ľudí urobili – Petr Vašíček, prezident Európskej únie umenia.“ Sú to milé, ale zároveň veľmi zaväzujúce slová.

Vlavo Dušan Čaplovič, Jozef Leikert, Gennadiy Bazayev, Petr Vašíček.

Foto: I. Čaniga

Slzy sa darilo udržať, no mráz lomcoval celým telom

Trinásteho septembra bolo takmer celé Slovensko upršané. Gemerčania sa práve v tento deň vybrali do jedného z 3342 koncentračných táborov, no rozlohou a počtom obetí najväčšieho – OSVIENČIM, ktorý mal viac ako 50 pobočiek. Najväčšia z nich bola neďaleká Brezinka „BIRKENAU“.

Cesta cez Poprad Lysú Poľanu do Osvienčimu trvala s prestávkami 7,5 hodiny. Pri prehliadke Osvienčimu, najmä pavilónov s vystavenými okuliarmi, ostríhanými vlasmi, kuframi, topánkami, oblečením, okrem hlasu sprievodcu nebolo počuť žiadnu vravu. Do očí sa tislí slzy, ale každému sa ich akosi darilo udúšať v sebe, ale mráz, ktorý prechádzal našimi telami, sa zakryť nedal, hoci bol každý teplo oblečený. Prehliadka plynovej komory, súdnej budovy, ciel, popraviska, nenechali nikoho chladným.

Ak mnohí nechápavo krútili hlavami nad beštialitou fašistov počas prehliadky týchto priesto-

rov, ohromenie a úžas pre prvo-návštevníkov bola prehliadka koncentračného tábora Brezinky. V tomto tábore sa tiesnilo 100 000 ľudí. Nie väzňov, lebo ani jeden z nich nebol legitímne odsúdený! Takmer 10 000 povraždených ľudí denne si len málo kto vedel vysvetliť, predstaviť, pochopiť! Ľudí, mužov, ženy, deti, ktorí sa previnili len tým, že boli Židia, Cigáni, Slovania, a vôbec všetci tí, ktorí nesúhlasili alebo sa postavili proti fašizmu!

Nikomu sa nechcelo veriť, že na drevených pričiach dokázalo spať 12 ľudských tiel. Prúd ľudského kynoženania ľudí v tejto továrni smrti prerušila až Červe-

ná armáda, ktorá tento tábor oslobodila 27. januára 1945. V tábore osloboditelia našli tisíce žijúcich ľudských tieňov, z ktorých sa mnohých nepodarilo zachrániť napriek okamžitej zdravotníckej pomoci.

Pri prehliadke barákov človeka pochyť myšlienka, „toto dokázal ľudský mozog?“ Je možné, že niečo také ohavné sa stalo v takom masovom rozsahu? Ako je možné, že ešte dnes žijú títo „paľudia“, ktorých kryjú „demokratické vlády“? Celé povojnové obdobie ich kryli, a keď už ich služby nepotrebovali, tak urobili „demokratické gesto“ a hodili ich na utíšenie verejnej mienky...

Cesta domov bola rovnako dlhá a bola plná predstáv a priání, že by mal každý zdravý človek navštíviť aspoň raz v živote takéto zariadenie, lebo počuť môže-

me veľa a vidieť iba raz, a reálny pohľad je oveľa konkrétnejší ako sprostredkovaný pohľad.

Za zorganizovanie tejto exkurzie patrí poďakovanie Vlaste Bot-

líkovej, predsedníčke ZO SZPB Rimavská Sobota 2, a tajomníčke ObV SZPB v Rim. Sobote Mariane Velechovej.

Jozef Pupala

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Pohľad na koncentračný tábor.

Foto: J. Pupala

Nezabúdajme na minulosť, ale myslíme aj na budúcnosť

Čas neúprosne letí a my chorlavieme a zákonite starneme. Nedávno sme oslávili 69. výročie SNP. Najdôležitejší to medzník v našich novodobých dejinách. Celoštátne na oslavách bolo dosť účastníkov. Menej už bolo vysoký vek a vysokú chorľavosť. Dost' početné bolo zastúpenie štátnej a verejnej správy, ale aj spoločenských organizácií.

Čo nám na oslavách chýbalo, bolo zastúpenie školskej mládeže, i keď boli prázdniny. Aj to svedčí o menšom záujme o túto časť našich dejín. Dokazuje to, že sme pri výchove mládeže niečo zanedbali. Nasvedčujú to aj anketu medzi mládežou. Málo vedeli o tejto časti našich dejín, najmä však o SNP. Časť opýta-

nej mládeže nevedelo, kedy bolo SNP, kto proti komu bojoval, ale ani kto ho pripravoval. Je to aj naša chyba, že málo túto pre náš národ tak významnú udalosť prenášame z generácie na generáciu. Málo využívame besedy na školách, rôzne súťaže s tematikou SNP. Osvedčilo sa nám každý rok uskutočňovať Pochody vďaka SNP či Behy oslobodenia. Za pomoci a podpory mestských alebo obecných zastupiteľstiev a sponzorov by to nebolo možné. Už tradične sa na týchto podujatiach zúčastňuje najmä mládež. Čo je pre nás veľmi potešiteľné aj do budúcnosti. Ďalšou osvedčenou formou je spolupráca ZO SZPB so školami a spoločenskými organizáciami. To sa často odráža aj v počte novoprijatých členov.

To je jeden zo spôsobov, ako udržať SZPB aj v budúcnosti, keď už účastníkov SNP nebude. Ten čas sa stále a neodvratne blíži, na to nezabúdajme. Do budú-

Účastníkov odboja je medzi nami už málo a čím ďalej bude menej. V rodinách už nebude mať kto o tejto významnej udalosti diskutovať.

nosti, ale už aj teraz, priamych účastníkov SNP musia zastúpiť mladší členovia SZPB, ale pre túto zodpovednú úlohu ich musíme pripraviť. Budúce generácie sa musia dozvedieť o zverstvách, ktoré páchali nacisti na našom obyvateľstve. Musia sa dozvedieť o koncentračných táborech, plynových komorách, pochodoch smrti, masových hrobch a vypalovaní podhorských dedín. V minulosti aj školy a spoločenské or-

ganizácie viac navštevovali tieto miesta, kde na vlastné oči videli dôsledky, ktoré spáchali nacisti. Aj tu sa potvrdilo, že je lepšie raz vidieť ako stokrát počuť.

Je neodškriepiteľný fakt, že účastníkov odboja je medzi nami už málo a čím ďalej bude menej. V rodinách už nebude mať kto o tejto významnej udalosti diskutovať. Tejto tematike sa venujú mnohé školy iba preto, že to majú v učebných osnovách.

Ani v budúcnosti naša spoločnosť nesmie zabudnúť na tých, ktorí nám vybojovali slobodu, ale najmä na tých, ktorí za ňu obetovali aj vlastný život. To je

tiež jedna z úloh SZPB. Preto, že naša organizácia má opodstatnenie v našej spoločnosti teraz aj v budúcnosti.

Prvoradou úlohou pre ZO, ale aj SZPB, ostáva udržať členstvo získavaním nových členov, najmä z radov mládeže, a tak udržať našu bývalú stavovskú organizáciu, dnes občianske združenie. Jej poslanie zostáva také, aké bolo aj v minulosti: poukazovať na zverstvá, ktoré spôsobili nacisti a fašisti, ako aj ich prisluhovači, najmä na našom obyvateľstve, ale aj obyvateľstve iných okupovaných štátov v Európe. Úlohou zostáva spolu s ostatnými organizáciami snažiť sa zachovať mier na celom svete, aj pre budúce generácie. **Oskar BIELIK**
(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Partizánske vatry ešte horia

Až spoza Atlantiku prišlo upozornenie od výskumníkov Chicagskej univerzity, ktorí vyhlásili, že obyvateľstvo na Slovensku má najnižší stupeň národného vedomia a následne málo národnej hrdosti z bývalých socialistických štátov, a to v celom geografickom priestore strednej a východnej Európy.

V predvečer sviatku SNP pri kladení venčov v našom 40-tisícovom okresnom meste Spišská N. Ves som mal zmiešané pocity.

Okrem, dá sa povedať, povinnej účasti úradníkov, tradičných delegácií vojakov, policajtov, SZPB a početnejšej delegácie miestnej organizácie KS chýbali radoví občania a predovšetkým zástupcovia parlamentných a iných politických strán, ktoré sú dobre známe humbukom v predvolebných časoch...

31. augusta v rodnej obci Hrdinu ZSSR kpt. Jána Nálepku Smižanoch som sa presvedčil, že partizánske vatry na počesť 69. výročia SNP nielen horia, ale že účasťou

na nich túto dejinnú udalosť podporila početná verejnosť.

Región Spiša a tiež obec Smižany sú významnou mierou späté s historickým zápasom, keď v ťažkých bojoch o ich slobodu padlo 37 povstalcov a viacerí boli zranení. Zo Smižian položili životy Štefan Marianik a Jozef Mati, ranený bol Jozef Jochman. Vďaka SNP a mužom, ako bol smižiansky rodák kpt. Nálepka, ktorý padol v Ovruchi pred 70 rokmi, 16. novembra 1943, Československo bolo začlenené medzi víťazov.

Nezabúdajme, pamätajme na hrdinov

a chápme momenty revolučného pátosu, monumentálnej slávnosti i chvíle utrpenia a žiaľu jednotlivcov... v Smižanoch to cítiť bolo. Ľudia boli dobre naladení, bol zaujímavý program, symbolická vatra rozprúdila večer a všetci sme si odniesli príjemný zážitok a spomienky na už 69. výročie SNP. Je naozaj šťastím, že partizánske vatry ešte horia, preto úprimne ďakujem smižianskym organizátorom.

A na záver: poučme sa z neblahého prvenstva a nápravu začneme na školách, lebo je zrejmé, že dve hodiny dejín venované SNP určite nestačia. **Ivan HORBAL**

Odbojáři v Osádke nezabúdajú

Vo voľbách do samosprávy konaných v roku 2002 vzišlo nové vedenie obce Osádka na čele so starostom, dlhoročným predsedom odbojovej organizácie. Na začiatku úradovania rozhodli vybudovať na opustenom mieste v obci malý park a v ňom pamätník k 60. výročiu SNP s tým, že sa tu budú každý rok stretávať občania pri spomienke na SNP. Stalo sa tak deväť rokov po sebe aj s tým, že na záver sa niekoľko občanov vybralo na najvyššie položené miesto v katastri zvané Ostrôň – po starom Ostrô

– nachádzajúce sa v Chočských vrchoch. Dali sme tomu oficiálny názov „Výstup na Ostrô“.

V tomto roku to mal byť 10. ročník, ale nemal ho kto pripraviť, a tak sme sa v organizácii dohodli, že urobíme pri pamätníku iba stretnutie občanov a na znak úcty položíme kyticu kvetov pre tých, čo bojovali za našu slobodu.

25. augusta 2013 sa v obci konali tzv. Služby Božie ev. a.v. cirkvi. Po ich skončení som vystúpil a stručne informoval o tom, ako prebehlo deväť stretnutí a výstupov na Ostrô

a požiadal prítomných, aby sme sa teraz presunuli do parku k pamätníku SNP, položili k nemu kyticu kvetov a minútou ticha uctili pamiatku bojovníkov Povstania. Tak sa i stalo a pani farárka po modlitbe povedala také slová, ku ktorým som ja nemal čo dodať.

Nuž, ešte raz vám všetkým úprimne ďakujem za účasť, vrátane farárky ev. a.v. cirkevného zboru v Leštínach Janke Velebírovej-Hudákovej, za toto milé, významné spoločenské stretnutie.

Juraj MURINA

Osudy bojovníkov

STV 2 vysielala 29. augusta film *Odchádzanie*. Cieľom filmu je oživiť príbehy posledných žijúcich vojakov a partizánov, ktorí sa počas 2. svetovej vojny zapojili do Slovenského národného povstania v roku 1944. Prešli zajateckými tábormi a dnes, zabudnutí, živia časť na okraji záujmu spoločnosti s podlomeným zdravím, ktoré je dôsledkom prežitých vojnových útrap. Viacerí existujú v domovoch dôchodcov a sú odkázaní na pomoc druhých. Výrazne sa ich dotkla zmena režimu aj ekonomická reforma. Film sleduje ich dnešný, obyčajný život a súčasne bude pohľadom do minulosti cez fragmenty fotografií, archívnych záberov a spomienok na toto dramatické obdobie ich života. Pozrel som si ho zo záznamu a film vo mne zanechal silné dojmy o terajšej situácii priamych účastníkov, ktorých mnohých som poznal a poznám.

Tento film by podľa mňa mohol podporiť našu doterajšiu snahu o zmenu tohto stavu. Vychádzam z toho, že najvyšší vládni predstavitelia sa síce zúčastňujú na oslavách, ale v prevažnej miere nemajú čas sa na chvíľu zastaviť a podiskutovať s priamymi účastníkmi protifašistického odboja o ich reálnom súčasnom postavení. Hovoril som s režisérom filmu p. Hudecom ešte pred uvedením filmu, že by sme mali záujem o jeho premietnutie pre našich členov. Po jeho vzhliadnutí si myslím, že naši členovia tento stav poznajú a vyvolalo by to skôr negatívnu diskusiu. Preto navrhujem, aby sa tento film zakúpil od STV na DVD a tieto sa rozdali ľuďom, ktorí majú vplyv na rozhodovanie o možnosti zmeny postavenia priamych účastníkov. Možno, že si to takto pozrú a pochopia. Na to, aby si ho pozreli napríklad poslanci, asi nemáme síl. **Jan HOLÍČKA**

Z našich biednych dôchodkov nevládzeme celé auto prevádzkovať.

Podakovanie

Dovoľte mi, aby som týmto skromným spôsobom vyjadril veľké podakovanie za uverejnenie materiálu na pokračovanie v našom Bojovníku „Aj ženy bojovali za slobodu“. V mene priamych účastníkov odboja, ktorí sú v tomto materiáli spomenutí, a tých, ktorí Kroniku spracovali, ešte raz Vám ďaku-

jeme. Osobne si myslím, že ste vykonali dobrú vec v súvislosti s prípravou osláv 70. výročia SNP už v roku 2013, ktoré si pripomíname v auguste 2014. Ešte raz Vám ďakujem a prajem Vám veľa dobrého zdravia a ďalších úspechov vo Vašej zodpovednej práci, ktorú vykonávate pre SZPB. S úctou a uznaním k Vám a vašej práci.

Jozef DANKO

Pýtajte sa ministerky zdravotníctva Zuzany Zvolenskej

Rubrika, v ktorej ministerka zdravotníctva Zuzana Zvolenská odpovedá na vaše otázky.

Tie môžete posielat na adresu bojovnik@szpb.sk.

■ Čítal som, že pacienti môžu u všeobecného lekára absolvovať preventívne vyšetrenie, ktoré sa týka aj hrubého čreva. Môžete priblížiť túto problematiku?

Jozef M., Trebišov

Rakovina hrubého čreva a konečníka patrí medzi zhubné nádory, ktorých výskyt sa stále zvyšuje (za posledných tridsať rokov sa na Slovensku zdvojnásobil). Ľudia však často podceňujú prvé príznaky a na liečbu nastupujú neskoro. Pričom nárok na bezplatné otestovanie stolice na okultné krvácanie, ktoré môže upozorňovať na vznik rakoviny, majú všetci ľudia starší ako 50 rokov. O test treba požiadať všeobecného lekára, ide o jednoduché a prístupné vyšetrenie malej vzorky stolice. Tento bezbolestný test má však veľký význam; pomáha pri odhalovaní vážneho ochorenia, často však ešte skôr, ako skutočne prepukne. Dokáže odhaliť tzv. okultné (skryté, voľným okom neviditeľné) krvácanie, ktoré môže poukazovať na možný problém, napríklad aj na polypy či hemoroidy. Lekári v prípade pozitívneho testu odporúčajú podstúpiť kolonoskopiu – toto vyšetrenie sa zameriava na vyhľadávanie polypov a včasných štádií rakoviny hrubého čreva a konečníka. V priebehu kolonoskopického vyšetrenia, pri zistení nádoru alebo polypu, sa z jeho povrchu odoberá vzorka tkaniva, ktorá sa odosiela na histologické vyšetrenie, a podľa možnosti sa polyp endoskopicky odstráni.

Prehliadku vykonáva lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore gastroenterológia alebo lekár s certifikátom v certifikačnej pracovnej činnosti – diagnostická a intervenčná kolonoskopia.

Na základe verejného zdravotného poistenia sa prehliadka vykonáva u poistencov vo veku nad 50 rokov jedenkrát za desať rokov. U poistencov so zvýšeným rizikom ochorenia na rakovinu hrubého čreva a konečníka sa preventívna kolonoskopická prehliadka konečníka a hrubého čreva vykonáva bez vekového obmedzenia.

Kolorektálny karcinóm je najčastejšie nádorové ochorenie, jeho výskyt je vysoký najmä vo vyspelých krajinách a patrí medzi tri najčastejšie typy zhubných nádorov vôbec. Vznik rakoviny orgánov tráviaceho ústrojenstva súvisí so životným štýlom, ovplyvňuje ho aj nesprávne stravovanie (nadmerná konzumácia živočíšnych tukov, bielkovín, soli, alkoholu i fajčenie). Včasná diagnostika zvyšuje šancu na vyliečenie.

Nezabúdajú na SNP

Mládežnícky kolektív BSP, hlavná elektrodielňa pri národnom podniku Oravské ferozliatinové závody Istebné, patrili v 80. rokoch medzi najlepšie kolektívy a v rámci Slovenska sa pravidelne umiestňoval na popredných miestach v socialistickej súťaži. Medzi inými aktivitami sa stala najvýznamnejšou pod názvom „Pamäť“ akcia venovaná pamiatke padlých v 2. svetovej vojne a počas SNP. Členovia prevzali pod patronát pomník padlým partizánom na Párnickom brale. Prekliessnili a vybudovali turistick-

ký chodníček až ku samotnému pamätníku, čo v príkrom stúpaní bolo neľahké. Na pamätnej tabuli premalovali už takmer nečitateľné písmená, upravili okolie, aby sa každý mohol pristaviť, spomenúť na ťažké chvíle, kedy sa rodila sloboda, a ako statočne bojovali naši dedovia za lepší život budúcich generácií. Pravidelne sa tu stretávali s priamymi účastníkmi bojov v SNP, s už nebohými Ervínom Zemkom a Dušanom Hlavatým, o ktorých na vlastnej koži prežitie svedectvá bol veľký záujem. **ZO KSS Istebné**

Časť kolektívu, ktorý nezabúda na pamätne dni počas SNP a v spomienkach pokračujú aj naďalej.

Foto: J. Badin

Vyberte si najvýhodnejšie povinné zmluvné poistenie auta

Koncom októbra poisťovne tradične zverejňujú nové cenníky povinného zmluvného poistenia (PZP) zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Pred tým, než sa klienti rozhodnú pre danú poisťovňu, mali by však prihliadať na viaceré faktory, ktoré vplyvujú na konečnú cenu PZP. Môžu tak ušetriť niekoľko desiatok eur.

Vo väčšine prípadov Slováci vyhľadávajú poisťovne, ktoré ponúkajú najnižšiu cenu PZP. Mali by však prihliadať aj na to, čo všetko by mala ich poisťka pokryť. „Pri výbere novej poisťovne je dôležité prihliadať nielen na konečnú sumu poistenia, ale predovšetkým na služby, ktoré sú v poisťke zahrnuté. Napríklad, aké asistenčné služby poisťovňa ponúka, aké poskytuje zľavy a benefity pre nových klientov, ale aj pre tých verných,“ uviedla hovorkyňa Komunálnej poisťovne Daniela Šulcová. Preto by sa mal klient pýtať na všetky zľavy, ktoré mu môže daná poisťovňa ponúknuť. Zľavu môže napríklad dostať aj za vernosť. Aj na to totiž poisťovne prihliadajú pri výpočte konečnej ceny PZP. „Pri stanovení ceny PZP zohľadňujeme viacero

faktorov. Napríklad značku vozidla a výkon motora, ale aj vek a bydlisko klienta,“ doplnil špecialista externej komunikácie Allianz – Slovenskej poisťovne Gabriel Tóth.

Pri výpočte poistného je však dôležité aj obdobie, počas ktorého majiteľ vozidla nespôsobil škodu. To znamená, že lacnejšie poistné platia majitelia vozidiel s nižším

výkonom a objemom a ak za určité obdobie nespôsobili nehodu.

Ak klient nie je so službami svojej doterajšej poisťovne spokojný, môže ju zmeniť. Najprv musí svoju doterajšiu poisťovňu písomne informovať, že chce vypovedať poistnú zmluvu. „Ak sa majiteľ vozidla rozhodne pre výpoveď ku koncu poistného obdobia, treba ju podať písomnou formou osobne alebo poštou minimálne 6 týždňov pred výročným dňom, pričom výpoveď už musí byť v tomto čase fyzicky u poisťovateľa,“ upozornila hovorkyňa poisťovne Generali Lucia Makayová s tým, že následne musí uzavrieť novú zmluvu u iného poisťovateľa. **Red TASR**

Pri výpočte poistného je dôležité aj obdobie, počas ktorého majiteľ vozidla nespôsobil škodu.

Ilustr. foto: TASR, O. Ondráš

Deň ozbrojených síl SR

Stovky ľudí naplnili námestie M. R. Štefánika v Brezovej pod Bradlom, aby si pripomenuli 22. september – Deň ozbrojených síl Slovenskej republiky.

Za účasti náčelníka Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generálporučíka Petra Vojteka, zástupcov Vojenskej kancelárie prezidenta SR, veliteľov operačných veliteľ-

Vojtek. „Aj dnes sme sa tu stretli, aby sme si spoločne pripomenuli dôležitosť a význam vojenskej služby, poďakovali sa všetkým ženám a mužom v uniformách, kto-

skej republiky v náročných zahraničných vojenských operáciách. „Nemožno nespomenúť ani príkladnú pomoc v oblasti nevojenských ohrození, na pomoc pri živelných pohromách a nešťastiach, ktorú neobchádzajú ani obyvatelov našej krajiny,“ zdôraznil.

Spoločná fotografia na Dni ozbrojených síl SR v Brezovej pod Bradlom.

Foto: P. Vitko

stiev ozbrojených síl SR, starostky Brezovej pod Bradlom a starostov priľahlých obcí, príslušníkov Klubu generálov SR, Zväzu vojakov SR, Únie vojnových veteránov, Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Spoločnosti M. R. Štefánika a ďalších neziskových organizácií, ako aj občanov Brezovej pod Bradlom, boli pamätnými medailami ocenení príslušníci ozbrojených síl SR, ktorí sa pričínili o rozvoj OS SR počas ich 20-ročnej histórie.

Oslavy pokračovali pri Pamätníku hurbanovských bojov, kde sa prítomným prihovril náčelník GŠ OS SR generálporučík Peter

ri sú našimi kolegami, priateľmi. Zároveň sú to však ľudia, ktorí sú profesionálmi v rámci svojej vlastnej osobnej misie – pomáhať ľuďom cítiť sa bezpečnejšie a istejšie vo svojich domovoch, aby sme sa mohli zobúdať do pokojného ticha a mieru. Je mi ctou tu dnes vystúpiť a vyzdvihnúť význam slovenských ozbrojených síl, ktorých príslušníci už 20 rokov nasadzujú svoje životy pri plnení náročných úloh obrany vlasti,“ povedal Vojtek pri pamätníku. Podľa generála je dôležité neustále pripomínať ceľ slovenskej spoločnosti kľúčovú úlohu ozbrojených síl v rámci plnenia záväzkov Sloven-

Pamätne medaily pri príležitosti Dňa ozbrojených síl SR a 20. výročia vzniku OS SR si z rúk generálporučíka Vojteka prevzali generáli a dôstojníci v zálohe a vo výslužbe, ktorí sa osobne pričínili o budovanie Armády SR a ozbrojených síl SR počas ich dvadsaťročnej histórie. Medailami boli ocenení aj zástupcovia únií, zväzov a neziskových organizácií, ktoré spolupracujú s ozbrojenými silami a propagujú ich v rámci svojej činnosti. Program slávnostného dňa uzavrel miestny evanjelický spevácky zbor hymnickou piesňou „Kto za pravdu horí“.

OS SR – mjr. M. VANGA

SNP – druhé největší ozbrojené vyst

Vzdali úctu hrdinom

Oslavy 69. výročia Slovenského národného povstania v Trebišove sa začali už 28. augusta na mestskom cintoríne pri pomníku padlých vojakov ČA kladením vencov. Pietny akt otvorili členovia SZPB, v radoch ktorých ani teraz nechýbali priami účastníci bojov Vasil' Šafrán a Juraj Pokrivník, predseda OblV SZPB Milan Urban a podpredseda Ivan Kseňák. Po štátnych hymnách SR a RF riaditeľka Vlastivedného múzea v Trebišove Beáta Kereštanová predniesla báseň. Slávnostným prejavom sa k prítomným účastníkom prihovril predseda oblastnej organizácie v Trebišove M. Urban, ktorý osobne privítal na tomto akte poslanca NR SR Róberta Puciho, prednostu Obvodného úradu Rastislava Petroviča a primátora mesta Trebišov Mariána Kolesára. Okrem pracovníkov štátnej a verejnej správy sa na akte zúčastnili aj príslušníci OR PZ SR a VÚ v Trebišove a členovia politických strán pôsobiacich v okrese Trebišov za Smer SD a KSS. Záujem o tento slávnostný akt prejavila aj skupina miestnych občanov.

V príhovore predseda OblV SZPB vzdal úctu a vďaku za od-

vahu hrdinom, ktorí sa so zbraňou v ruke a nasadením vlastných životov postavili na odpor fašizmu. Spomenul aj 102 vypálených obcí na území SR, medzi ktoré patrí aj 11 vypálených obcí pod Slanskými vrchmi, v ktorých padlo popolom 786 domov a ruka nemeckého vraha ukončila život 80 civilných obyvateľov za pomoc partizánom. Rady hrdinov SNP, tak ako všade, rednú aj v samotnom Trebišove. 69. výročia SNP sa dožili naši členovia, priami účastníci bojov: 85-ročný plk. v.v. Jozef Dulina a pplk. v.v. František Jelínek, 88-ročný Ján Čintala, 90-ročný František Richtarčík a Michal Hospodár, 91-ročný Vasil' Šafrán, 92-ročná Albína Jedináková a 94-ročný mjr. v.v. Bartolomej Strelec. Nezabudol prítomným pripomenúť ani najstaršieho člena našej oblasti, 100-ročného mjr. v.v. Jána Korčinského, ktorý sa 17. júla t. r. dožil krásneho jubilea. Medzi gratulujúcimi nechýbali ani funkcionári OblV SZPB a jubilantovi odovzdali medailu od MUSUV v Užhorode a diplom a pozdravný list predsedu OblV SZPB v Trebišove M. Urbana.

Milan MALÝ, taj. OblV SZPB v Trebišove

V Dobrej Nive hodnotili

Výročie vypuknutia SNP si pripomenuli aj v Dobrej Nive. Najskôr sa uskutočnila slávnostná schôdza ZO SZPB, na ktorej jej predseda Ján Slosiarik predniesol referát o štátotvornom význame SNP pre Slovensko. Po ňom nasledovalo zhodnotenie činnosti organizácie za posledné tri mesiace.

Pozitívne bola hodnotená účasť na 8. ročníku stretnutia generácií na Kališti i na spomienkovom podujatí, ktoré sa konalo na Jankovom vršku. V diskusii sa hovorilo aj o pripomínaní si odkazu SNP medzi mladými ľuďmi, z ktorých mnohí často nemajú ani základné vedomosti o najvýznamnejšej historickej udalosti v novodobých dejinách Slovákov. Ďalej bola poskytnutá informácia o pripravovanom zájazde do Osvienčimu. Potom všetci členovia odišli k pamätníku padlých v I. a II. sv. vojne a počkali na príchod lampiónového sprievodu detí, ktorí

v sprievode rodičov sa zúčastnili obecných osláv. Po položení venca sa všetci spoločne presunuli k pripravenej vatre. Po jej zapálení nasledoval slávnostný príhovor starostu obce Martina Krúdyho a oslavy pokračovali spoločenským posedením pri hudobnej produkcii.

Súčasťou osláv v Dobrej Nive je aj športové podujatie – tenisový turnaj jednotlivcov „O pohár SNP“. V tomto roku sa uskutočnil už jeho 13-ty ročník. Zúčastnilo sa ho 17 hráčov a víťazom sa stal talent zvolenského tenisu, 15-ročný Filatov.

Zdenko Zajac
podpredseda ZO SZPB

Sviatok v Poltári

Mestský výbor SZPB a Mesto Poltár boli hlavnými organizátormi osláv 69. výročia SNP, ktoré sa konali 28. augusta na Námestí osloboditeľov. Pietnym aktom kladenia vencov k Pamätníku padlých v 1. a 2. svetovej vojne si členovia Základnej organizácie SZPB, zástupcovia mesta, politických a spoločenských organizácií a občania mesta uctili pamiatku hrdinov protifašistického odboja. Tento boj vrcholil v SNP.

Oslavy sa presunuli pred kultúr-

ny dom, kde predniesol príhovor Pavel Olšiak, prednosta Mestského úradu v Poltári. Po ňom nasledoval prejav tajomníka Mestského výboru SZPB Jána Iždinského.

Obaja rečníci vo svojich vystúpeniach zvýraznili význam SNP aj pre prítomnosť. Skonštatovali, že protifašistický odboj bol historickým počínom, ktorý nám zachránil česť a svedomie a umožnil nám taký vývoj, ktorý dospel až k súčasnej samostatnej Slovenskej republike.

Ján IZDINSKY

Oslavy SNP vo Vranove nad Topľou.

Predseda OblV SZPB Trebišov M. Urban pri prejave pred pomníkom padlým.

SNP v okrese Stará Ľubovňa

Oslavy 69. výročia SNP v okrese Stará Ľubovňa sa začali už začiatkom augusta odhalením nového pamätníka k oslobodeniu obce v Šambrone.

JARABINA

Desiatym ročníkom Slávností zvykov a obyčajov „Poznávaj a uchovávaj tradície svojich predkov“ oslávila SNP obec Jarabina. Slávnosť sa začala prijatím rodákov obce, medzi ktorými bol aj akademický maliar Mikuláš Dic s manželkou, ktorý teraz žije v Bratislave. Je autorom galérie obrazov, umiestnených v kultúrnom dome v Jarabine. Dva veľkoplošné obrazy zachycujú boj v Duklianskom priesmyku a vztyčenie vlajky seržantom Michalom Strenkom, rodákom obce Jarabina, na ostrove Iwódzima. Ďal-

šie sú obrazy význačných osobností obce, medzi ktorými sú aj partizáni, príslušníci partizánskej oddielu ZARJA a Čapajev, a príslušníci 1. čsl. armádneho zboru. Akademický maliar pri tejto príležitosti obrazy daroval obci Jarabina. Na tejto slávnosti starosta obce Mikuláš Kaňa odovzdal M. Dicovi plaketu obce. Na návrh ZO SZPB v Jarabine Oblastný výbor a návazne aj ÚR schválila menovanému udeliť medailu M. R. Štefánika 3. stupňa, ktorú odovzdal člen ÚR Ladislav Šlachťovský spolu s predsedom ZO Petrom Herkom. Na slávnosti bola odovzdaná

plaketa obce Jarabina aj ZO SZPB, ktorú prevzal jej predseda. Slávnosť sa ukončila krásnym príhovorom M. Dica. Vyslovil myšlienku, že každá doba prináša v živote obce pozitíva. Súčasná doba akoby pozastavila jej vývoj, je nezamestnanosť, vysťahovalectvo a pod. Vyslovil presvedčenie, že sa to zmení v prospech dobra pre všetkých ľudí, aj obce. Slávnosť pokračovala položením kytice k pamätníku padlých a slávnostným prejavom a hymnou. Oslavy pokračovali slávnosťami zvykov a obyčajov obce Jarabina.

ČIRČ

V Obci Čirč pri príležitosti 69. výročia SNP usporiadali

túpenie proti fašizmu v Európe (3. časť)

Foto: mj

Foto: mm

Oslavy SNP v okrese Stará Ľubovňa si pripomenuli vo viacerých mestách a obciach.

Foto: IŠ

Pohľad na pamätník v Dolných Vesteniciach.

Foto: mm

Priami účastníci SNP Ondrej Láska a Július Ďurian na oslavách SNP v Poltári.

Foto: J. Imrovic

ubovňa

XXXVI. Folklorne slávnosti 18. augusta, ktorých organizátorom je aj SZPB. Predpoludním sa konala slávnostná ďakovná liturgia padlým v 2. svetovej vojne. Poobede sa konal pietny akt pri pomníku padlým a panychída za obeť SNP. Slávnostný prejav predniesol tajomník ObĽV a člen ÚR SZPB Ladislav Šlachtovský. Kultúrny program pokračoval vystúpením folklórnych skupín, na záver sa predstavili KANDRÁCOVCI.

STARÁ ĽUBOVŇA

V Starej Ľubovni bola oslava SNP na Hrade Stará Ľubovňa, ktorý bol v čase 2. svetovej vojny sídlom gestapa. K pomníku boli položené kytice mesta Stará Ľubovňa, Obvodného

úradu, Múzea na hrade, SZPB. Riaditeľ múzea Dalibor Mikulík predniesol príhovor. Účastníkov zaujímalo, či do hradnej studne naozaj gestapo hádzalo popravených. Geologický prieskum pokračuje, zatiaľ sa nič nepotvrdilo. Pietny akt bol aj v meste Stará Ľubovňa pri pomníku padlým – slávnostným prejavom predsedu ObĽV SZPB Václavom Homišanom, položením kytíc k pamätníku. Záver osláv bol na pešej zóne kultúrnym programom.

HNIEZDNE A VEĽKÝ LIPNÍK

Základná organizácia v Hniezdnom oslavovala SNP zapálením partizánskej vatry pri rieke Poprad pod vrúbami. Pri vatre účastníci zaspievali partizánske piesne, krátkym prejavom si pripomenuli povstanie. Na záver si posedeli pri koláčoch a gulášoch. Po-

kračovanie osláv bolo aj 15. 9., kedy sa konala členská schôdza. Prejav k 69. výročiu SNP predniesla tajomníčka ZO SZPB a básničku recitovala členka ZO. SNP si pripomenuli aj členovia ZO vo Veľkom Lipníku položením venca k pamätníku padlých a členskou schôdzou práve v deň osláv SNP.

PODOLÍNEC

V meste Podolínec si výročie pripomenuli pietnym aktom a položením kytice k pamätníku padlých. Okrem členov SZPB sa zúčastnili delegácie mesta Podolínec, Lesného závodu, základnej školy a žiaci. Slávnostný prejav predniesol tajomník a člen ÚR Ladislav Šlachtovský.

Ladislav ŠLACHTOVSKÝ
tajomník ObĽV SZPB v Starej Ľubovni

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Oslavy Vranovčanov

Pri pamätníku hrdinom a bojovníkom proti fašizmu si Vranovčania pripomenuli 69. výročie Slovenského národného povstania a zároveň si položením vencov uttili pamiatku padlých. Podpredseda Oblastného výboru SZPB vo Vranove n/Topľou Milan Böhmer zdôraznil, že SNP patrí k najvýznamnejším udalostiam v histórii Slovenska. Po porážke nemeckých vojsk pri Stalingrade nastal v celej Európe rozmach národnooslobodzovacích bojov a odpor proti fašizmu začal silnieť aj u nás. V horách vznikali prvé bojové skupiny a postupne sa tvorila povstalecká armáda i partizánske hnutie. Päťdesiatpäťtisíc povstaleckých vojakov a štyridsaťtisíc partizánov, medzi ktorými bolo tridsaťtri národností, bránilo povstalecké územie. Pod ťarchou ťažkých zbraní, ktorými disponoval Wehr-

macht, boli povstalecké jednotky nútené ustúpiť do hôr a prejsť na partizánsky spôsob boja. Mnohí padli, mnohí sa dostali do zajatia alebo ich popravili, pripomenul M. Böhmer

Zároveň vyzdvihol fakt, že do odboja sa zapojili všetky vrstvy obyvateľstva. V boji za slobodu sa nehľadalo na politickú príslušnosť, vierovyznanie či spoločenské postavenie. Všetkých spojila túžba po mieri. Do Povstania sa zapojila široká verejnosť, preto si naň nemôže nárokovať žiadna politická strana, nijaké vierovyznanie, či národnosť. SNP patrí iba slovenskému národu, ktorý si vzal na plecia veľkú zodpovednosť. V Povstaní sa bojovalo za slobodu, aby sa skončila vojna a každý sa mohol vrátiť domov k rodine živý a zdravý, čo však bolo dopriate iba málokomu. **MJ**

Dvojdňové slávnosti

Čas letí, nedá sa zastaviť, a tak tento rok celé naše Slovensko oslavovalo už 69. výročie SNP. Aj naša ZO SZPB v Dolných Vesteniciach, ako vždy, venovala týmto udalostiam dva veľmi príjemne prežité dni.

Prvý deň osláv, hneď ráno, prebiehala strelecká súťaž o pohár starostu obce na počesť 69. výročia SNP. Súťaže sa zúčastnilo 40 strelcov rôznej vekovej kategórie.

Po vyhodnotení tejto súťaže v odpoľudňajších hodinách sa zišli odbojári, členovia SZPB, na slávnostnej členskej schôdzi. Privítali medzi sebou predsedov spoločenských organizácií a riaditeľa ZŠ Vladimíra Dufeka. Po krátkom kultúrnom programe, ktorý pripravili žiaci ZŠ, a príhovore k 69. výročiu SNP sa prítomní odobrli položiť vence vďaka k pamätníku SNP a vojnovému hrobu.

Druhý deň osláv mal tiež slávnostný charakter. V Milotine, vo veľmi peknej časti horského údolia Dolných Vesteníc, sme si pripomínali nielen udalosti SNP, ale aj Deň Ústavy SR.

Vesteničiari prežili sviatočnú nedeľu bohatú na príjemné zážitky a spomienky na svojich blízkych a priateľov, ktorí práve v okolitých horách bojovali za svoje ciele oslobodiť krajinu od okupantov a skončiť s nadvládou Hitlera.

Po hlavnom kultúrnom programe a slávnostnom príhovore predsedníčky SZPB

nasledovala voľná zábava pri živjej hudbe a poľovníckom guláši.

Aj keď počasie nebolo tomuto dňu až také žiživé, časté spfchnutie neodrádzalo občanov a odbojárov oslavy ukončiť. V príjemnej atmosfére zotrvali do neskorých odpoľudňajších hodín.

Pri odchode boli srdcia odbojárov a členov SZPB naplnené pocitom spokojnosti, úcty, aká sa počas týchto dní obetiam povstania prejavovala. Za šťastie nás všetkých položili a oboťovali svoje životy!

Na to sa nezabúda! Tešilo nás, že sa tieto oslavy stávajú miestom stretnutí Vesteničiarov, mladých vestenických rodín s deťmi, ktoré tu budú žiť svoju budúcnosť.

A práve preto nezabúdajme na dávnych hrdinov. Vážme si ich činy nielen pri výročiach, ale každý deň. Hrdinami môžeme byť v súčasnosti my všetci. Zastavme sa, postojme pri pamätníku, pri hroboch neznámeho vojaka, položme kyticu spolu s našimi deťmi a ukážme im, že aj my sme hrdinovia dnešných dní, lebo si vieme udržať mier nad našou krajinou.

Natália MATEJČKOVÁ
predsedníčka ZO SZPB

Andrej Kmet'

(19.11.1841–16.2.1908) – VLASTIVEDNÝ BÁDATEĽ

Životným krédom Andreja Kmet'a bolo: „Pracovať tak, ako by sme mali stále žiť, a žiť tak, aby sme mohli kedykoľvek zomrieť, a preto dobre činiť, lebo život je krátky.“ Dôkazom toho, že vždy bol krédu verný, je jeho obdivuhodná všestranná aktivita, ktorou prispel k národnému, sociálnemu, vedeckému a kultúrnemu rozvoju Slovenska v druhej polovici devätnásteho storočia. Bol botanikom, archeológom, etnografom, ľudovovýchovným pracovníkom a vo všetkých týchto vedných disciplínach zostal nezabudnuteľným. Zaiste aj preto, že k všetkému, čo robil, pristupoval s nadšením, hoci si zakaždým uvedomoval hranice medzi profesionálnou a amatérskou vedou.

Andrej Kmet' sa narodil 19. novembra 1841 v dedinke Bzenica patriacej do Tekovskej stolice v rodine kováčskeho majstra Štefana a jeho manželky Alžbety, ktorí vychovali spoločne osem detí. Detstvo prežil v rodisku, kde začal chodiť do ľudovej školy, ale vyššie ročníky navštevoval v Žarnovici a katolícke gymnázium v Banskej Štiavnici. Stredoškolské štúdiá dokončil roku 1861 v Trnave a v tom istom roku sa vydal na kňazskú dráhu, keď pokračoval v štúdiu v arcibiskupskom seminári v Ostrihome. V maďarskom prostredí sa mnoho Slovákov odnárodnilo, ale jemu sa našťastie dostala do rúk Kollárova *Slávy dcera*, ktorá prebudila uňho odlišné ctenie, viac si uvedomoval slovenskú spolupatričnosť k jazykovo a etnicky najbližšiemu českému národu. Začala sa mu rysovať nová životná cesta, vedel, že jeho miesto po skončení školy je doma na Slovensku. Čítal slovenské Pešťbudínske vedomosti a agilne sa zapájal do činnosti

slovenskej literárnej spoločnosti. To všetko v ňom prehlbilo túžbu pomáhať svojmu utláčanému národu.

Po vysvätení za kňaza mohol Andrej Kmet' svoje predsavzatia oduševnene uskutočňovať. Pôsobil v malých zapadnutých

odradilo, rozmýšľal veľkorysejšie ako jeho nadriadení. Nič ho nezastavilo a s rovnakou láskou, s akou kázal v kostole, zakladal svojpomocné pokladnice, hospodárske spolky, podporoval drobné slovenské podnikanie a proti kultúrnej zaostalosti bojoval bu-

vzniku novej slovenskej vedeckej a kultúrnej inštitúcie. Dočkal sa až o takmer dvadsať rokov, keď vznikla Muzeálna slovenská spoločnosť s vlastivedno-zberateľským a muzeálnym programom, ktorej sa stal prvým predsedom.

Od mladosti Andrej Kmet' zbieral slovenské ľudové piesne, povesti, rozprávky, zaujímal sa o ľudové zvyky a obyčaje. Dodnes sa zachoval jeho rukopisný spevník *Prostonárodné vianočné piesne*. Z ľudových výtvorov, ktorými Slováci odjakživa vynikali, ho najväčšmi očarili výšivky. Spočiatku sa usiloval ich predajom iba pomáhať chudobným rodinám, ale neskôr chcel, aby sa o nich vedelo vo svete, a propagoval ich na výstavách vo Viedni, Paríži, Prahe, ale venoval sa im aj v knihe *O výšivkách a čipkách v Honte*. Činnosťou medzi dedinským ľudom, ktorú popri svojich kňazských povinnostiach robil s plnou vážnosťou, ho môžeme smelo zaradiť medzi našich najznámejších folkloristov a etnografov.

Veľkú záľubu už v detstve našiel aj v botanike a prekrásny rodný kraj mu priam ponúkal príležitosť, aby v nej pokračoval. S veľkým obdivom k prírode a s posadnutosťou vedca skúmal flóru v Honte, pričom sa zamerával na výskum šípových ruží a húb. Opísal asi 400 druhov šípov, z ktorých niekoľko nesie jeho meno – Rosa Kmetiana Borbás, Omebrophila Kmetii Rehm a i. Založil veľký herbár obsahujúci 72-tisíc rastlín, ktorý sa radí medzi stredoeurópske unikáty a je základom slovenskej botaniky. Na odľahlej fare v Preňčove sa stretávali jeho priatelia, pretože pán farár bol nielen vážený, ale i spoločenský, veselý a vtipný človek. S mnohými domácimi i zahraničnými vedcami

sa kontaktoval písomne, v jeho pozostalosti sa zachovalo približne 25-tisíc listov, čo je tiež dôkaz priam neskutočnej zanietenosti a húževnatosti.

Okrem národopisného a botanického bádania sa Andrej Kmet' zaujímal aj o archeológiu. So svojimi pomocníkmi v rokoch 1887 až 1893 robil vykopávky v Dománikoch, pri ktorých našli popolnicové nádoby z doby predhistorickej. Neskôr, poučený odbornou literatúrou a čiastočne pod vplyvom českého bádateľa L. Niederleho, robil vykopávky v ďalších lokalitách a opísal ich v príspevku *Starožitnosti v Honte*. Nečudo, že ho súčasníci považovali za najlepšieho znalca archeológie na Slovensku. Jeho najpozoruhodnejším objavom bola kostra mamuta, ktorú vykopali roku 1902 v Beše. Andrej Kmet' dal kostru rekonštruovať, konzervovať a daroval ju múzeu spolu s ostatným cenným archeologickým materiálom, ale i s vlastnými soškami, obrazmi a knihami.

V lete 1906 sa presťahoval do Martina, kde sa napriek zdravotným problémom staral o výstavbu nového múzea a pokračoval vo vedeckej činnosti. O rok neskôr uvítal prítomných na valnom zhromaždení Muzeálnej slovenskej spoločnosti už v novej, aj keď ešte celkom nedokončenej budove. Jej úplného dokončenia sa nedožil, o pár mesiacov – 16. februára 1908 – podľahol ťažkej chorobe. Na náhrobku na Národnom cintoríne v Martine si môžeme prečítať slová, ktoré najlepšie vystihujú osobnosť Andreja Kmet'a – „Vrúčne miloval Božiu prírodu, nad prírodu starinu a prítomnosť slovenského národa“.

Jozef LEIKERT

Pre Bojovník bez nároku na honorár!

A. Kmet'

Ilustr. foto: wikipedia

dedinkách vtedajšej Hontianskej župy – najskôr bol krátko kaplánom v Senohrade, potom farárom v Krnišove a najdlhšie slúžil ako duchovný v Preňčove. V malých biednych farnostiach ho pomad'arčená cirkevná vrchnosť nechávala naschvál, pretože sa ho bála, jeho národná angažovanosť im bila do očí. No skromného, chudobnému ľudu oddaného človeka nič ne-

dovaním knižnic a čitateľských spolkov. Dedinských ľudí viedol k ovocinárstvu a včelárstvu. Napísal aj odbornú príručku – *Hospodár na Slovensku*, ktorá vyšla roku 1875 v Martine, ale po zatvorení Matice slovenskej jej druhý diel, ako veľa ďalších slovenských kníh, už nevyšiel. No nielen preto po zrušení Matice slovenskej Andrej Kmet' presadzoval myšlienku

Ondrej Šamaj, minér, vojnový veterán

Územčistý, milý a na svoj vek veľmi bystrý. Aj takto sa dá hovoriť o Ondrejovi Šamajovi, vojnovom veteránovi, nositeľovi Československého vojnového kríža 1939 za bojovú činnosť v SNP, medaily Za vynikajúcu prácu a Radu za rozvoj poľnohospodárskej výroby.

Tak ako tisíce vojakov Slovenskej republiky, aj on bol v roku 1943 odvelený na východný front. Nemal vôľu bojovať, ale „vojenská regula“ nedovolila inak. Hľadal možnosti, ako sa dostať z tohto pekla, nálada medzi vojakmi po Kurskú bola jednoznačná – Nenci vojnu prehrali. Podarilo sa to až 28. októbra: keď v priestore Askanija-Nova mali kryť ústup nemeckých vojska, prešiel spolu s ostatnými vojakmi pluku k sovietskej armáde. Pochod do sovietskeho tyla bol dlhý a namáhavý. V jednom však sa rozlišoval od nemeckého zajatia – tých čo nevládali alebo boli ranení, nestrieľali, ale na vozidlách ich dopravili do tábora alebo lazaretu. To sa mu ako prvé vrylo do pamätí.

Po preverení v zajateckom tábore v Usmani stal sa príslušníkom pluku slovenských dobrovoľníkov, ktorému velil pplk. Lichner. Do vytvárajúcej sa 2. čs. paradesantnej brigády bol zaradený začiatkom januára v roku 1944. Úspešne absolvoval výcvik parašutistov.

Po vypuknutí SNP bol nasadený do bojov o Duklu. Bojoval 2. prapore mjr. Vovesa o Sanok, Rimavu a Besko. Na Slovensko bol letecky prepravený medzi prvými začiatkom druhej dekády októbra na letisko Tri Duby. V nasledujúci deň už bojoval o Trnavú Horu, neskôr bránil vstup do Banskej Štiavnice. Na Močiari svojou rozhodnosťou a minérskou zručnosťou zabránil postupu nemeckým tankom.

Bojoval v Detve, bránil Zvolen a kryl ústup povstaleckých vojsk z Banskej Bystrice. Po vojenskom potlačení Povstania pôsobil v horách Nízkych Tatier. Demobilizovaný bol po skončení druhej svetovej vojny.

Za svoju odvahu v boji bol právom vyznamenávaný československými a sovietskymi vojenskými medailami. Je nositeľom vojnového kríža Československej republiky z roku 1939 a viac ako 25 medailami, medzi nimi sovietskou pamätnou medailou víťazstva nad fašizmom, medailou za chrabrosť, medailou Žukova, medailou československý partizán, pamätnými medailami k výročiu oslobodenia a SNP. Pri príležitosti 65. výročia SNP ho minister obrany SR vyznamenal pamätnou medailou MO SR „Za účasť v boji proti fašizmu“, prezident Ruskej federácie jubilejnou medailou k 65. výročiu víťazstva vo Veľkej vlasteneckej vojne nad

fašizmom. Prezident Ukrajiny jubilejnou medailou k 65. výročiu víťazstva nad fašizmom. Pri 68. výročí Karpatsko-duklianskej operácie za bojovú činnosť pri oslobodzovaní v oblasti Besko bol vyznamenaný Zväzom Kombatantów Poľskej republiky

Ondrej Šamaj.

Foto: J. Drotár

„Križom víťazov“. Je nositeľom pamätnej medaily Milana Rastislava Štefánika 1. stupňa.

Po vojne, nežiadal zásluhu, vrátil sa na cestu – bol cestárom. Neskôr robil predsedu JRD. Prezident ČSSR ho vyznamenal medailou „Za vynikajúcu prácu“ v rozvoji poľnohospodárskej výroby. Pritom všetkom nezabudol na prácu vo Zväze, bol členom okresného výboru a odbojové tradície propagoval medzi mládežou.

Vždy priamy, optimisticky nazerajúci na svet, pozorne sleduje, čo sa vo zväze deje, ťaží ho jeho súčasné postavenie, ale aj nezaujímam ľudí o prácu v ňom. „My, starí účastníci odboja, nemôžeme dovoliť, aby sa na naše činy v boji za slobodu zabudlo..., my musíme mladším ukázať pravdu, za ktorú sme bojovali, a tak ich vrátiť z cesty zatracovania toho, čo sme vybojovali. Sloboda sa nezískava slovom a práca leňošiením,“ povedal vo svojom vystúpení na oblastnej konferencii SZPB v minulom roku. Juraj DROTÁR

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

- **Andrejová:** Marta Palista 60 rokov.
- **Bardejov 1:** Anna Holovačová 94, Helena Vabnová 92 a MVDr. František Šarišský 85 rokov.
- **Bardejov 3:** Ján Malega 60 a Miroslav Bejda 50 rokov.
- **Becherov:** Mária Žurbejová 91 rokov.
- **Beloveža:** Anna Jurčová 70 rokov.
- **Bratislava 3:** Mária Kohnová 70 rokov.
- **Bratislava 9:** Anna Poláčková 89 a Viera Babničová 85 rokov.
- **Bratislava 16:** Mária Hucíková 82 rokov.
- **Bratislava 19:** Ján Palovský 94, Vlastimil Ondruš 92 a Emil Chutka 89 rokov.
- **Bratislava 24:** JUDr. Miroslava Mesiarová 91 rokov.
- **Bratislava 26:** Anna Balážová 91 rokov.
- **Bratislava 39:** doc. RNDr. František Smolen, DrSc. 85 rokov.
- **Bratislava 44:** Ján Chovanec 85 rokov.
- **Brezno 1:** Marta Szabová 90 a Ing. Štefan Kováčik 55 rokov.
- **Banská Bystrica – Fončorda:** Ivana Lettrichová 40 rokov.
- **Bojnice:** MUDr. Ing. Rudolf Borovský 90 a Elza Helena Dadíková 60 rokov.
- **Bošáca:** Emília Adámková 94, Mária Juráková a Ján Ertl 91, Ján Beňo 86 a Pavel Bujna 70 rokov.

- **Cigelka:** Peter Mochnacký 90 rokov.
- **Čierny Balog:** Mária Giertlová 93, Viera Dobišová 90, Mária Giertlová 88, Anna Belková 84, Oľga Turňová 83 a Mária Sitarčíková 75 rokov.
- **Čierne n/Topľou:** Margita Mikitová 75 rokov.
- **Dubová:** Anna Bilasová 75 rokov.
- **Giraltovce:** Imrich Šramko 90, Anna Bartošová 83 a Anna Pantlikašová 82 rokov.
- **Harmanec:** Mária Knoppová 75 rokov.
- **Hniezdne:** Alžbeta Dubjelová 86 a Ing. Andrej Hlinka 60 rokov.
- **Hrachovo:** Matúš Halaj 87 rokov.
- **Hnúšťa:** Irena Vranská 90, Judita Balašková 85 a Pavel Nadok 82 rokov.
- **Jasenov:** Marcela Čerhytová 81 rokov.
- **Kružlová:** Jozef Bilas 75 rokov.
- **Krivé:** Žofia Steranková 90 rokov.
- **Kríže:** Marián Smrek 45 rokov.
- **Livov:** Mária Hnatková 50 rokov.
- **Lipany:** Anna Timčová 82 rokov.
- **Liptovský Mikuláš:** Milan Gerik 89, Ing. Milan Hubka 75 a Anna Staroňová 60 rokov.
- **Lúčky:** Helena Michalková 81 rokov.
- **Lubietová:** Pavol Dobrik 92 rokov.

- **Martin – Stred:** Zuzana Harmanová 83 a Stanislav Hronec 65 rokov.
- **Martin – Sever:** Želmíra Frimelová 88, Ľudmila Babinská 87, Mária Pelcrová 86, Veronika Majchráková 85 a Elena Uhlíková 70 rokov.
- **Martin – Priekopa:** Bohuš Rakýta 87 rokov.
- **Myjava:** Imrich Bagala 90 a Bohumír Havíř 86 rokov.
- **Muráň:** Zuzana Grendová 87 a Katarína Beňová 50 rokov.
- **Medvedie:** Ján Vančíšin 99 rokov.
- **Miková:** Mária Jancurová 92 a Júlia Varcholová 91 rokov.
- **Michalany:** Alžbeta Sedláčková 81 rokov.
- **Novosad:** Jozef Potocký 87 rokov.
- **Nitra – Horné mesto:** Emil Bušovský 92, Jolana Drábeková 89, Anna Janošiková 86, Viliam Babka 83 a Alžbeta Kuková 82 rokov.
- **Necpaly:** Ing. Zlatka Šutáková 50 rokov.
- **Osádka:** Juraj Murina 85 a Jolana Murinová 81 rokov.
- **KVD Prešov:** Ing. Demeter Lazorik 70 rokov.
- **Poltár:** Emília Kubišová 82 a Darina Kapcová 80 rokov.
- **Petrovce:** Zdenko Orečný 35 rokov.
- **Rimavská Sobota 1:** Alica Husztiová 70 rokov.

- **Rimavská Sobota 2:** Július Kónya 81 a Valéria Petrusová 65 rokov.
- **Ružomberok:** Anna Buková 91 rokov.
- **Raslavice:** Margita Janošková 86 rokov.
- **Stebník:** Mária Peregrimová 85 rokov.
- **Selce:** Milan Olej 75 rokov.
- **Senica:** Anna Bartoňová 84 rokov.
- **Skýcov:** Cecília Novácka 91, Štefánia Žikavská 88 a Ľudmila Míárová 85 rokov.
- **Snina – mesto:** Jozef Sporinský a Vasil Simkulet 91, Anna Randošová 82 a Katarína Augustínová 60 rokov.
- **Sečovce 2:** Michal Gašpár 88 rokov.
- **Sučany:** Ján Jamriška 89, Elena Jamrišková 83, Johana Stanová 80, Ján Šteuček 70 a Viera Kubisová 65 rokov.
- **Sečovská Polianka:** Anna Kočíšová 83 rokov.
- **Stropkov:** Ján Komišák 87 rokov.
- **Svidník:** Ján Hvizd 85 a Marián Husár 50 rokov.
- **Špania Dolina:** Františka Šnágerová 80, Júlia Bullová 75 a Elena Zemková 70 rokov.
- **Turčianske Teplice:** Anna Boďová 90 rokov.
- **Trnava 2:** Štefan Mokry 93, Stela Kovačovičová 92, Vojtech

- Dobozy 91 a Jaroslav Žilák 86 rokov.
- **Tlmače:** Emília Červenáková 85, Štefan Švolík 70 a Silvia Hladká 60 rokov.
- **Tisovec:** Zuzana Pardupová 82 rokov.
- **Trenčín 1:** Florián Majzel 89, Ján Klčo 86, Magdaléna Kováčová 83, Oľga Zemková, Oľga Kajabová a Emília Jakušová 65, Janka Fabová 55 rokov.
- **Topoľčany 2:** Július Kaiser 90 a Karel Kohl 85 rokov.
- **Trebišov 2:** Gabriel Kanaloš 55 a Mgr. Radoslav Tóth 50 rokov.
- **Ulič:** Gizela Lipovská 91 rokov.
- **Valaská:** Žana Babicová 91, Zlatica Dianašková a Ondrej Králik 89, Ružena Chudíková 82, Lýdia Horvátová 75, Mária Kúdelková 70, Ing. Emil Grone a Katarína Horčíková 60 rokov.
- **Veľký Krtíš:** Ján Bačík 92 a Jozef Salva 87 rokov.
- **Vyšný Orlík:** Andrej Kriško 55 rokov.
- **Zvolen – Zlatý Potok:** Ján Antal 89 rokov.
- **Zámotov:** Milan Matta 65 a Kvetoslava Perželová 55 rokov.
- **Žabokreky:** Ivan Majerčík 70 rokov.
- **Žiar n/Hronom:** Ing. Albert Frič 84 a Mária Orságová 83 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Odišla členka ZO SZPB

Základná organizácia SZPB v Strážskom sa navždy rozlúčila so svojou dlhoročnou členkou, predsedníčkou revíznej komisie, Máriou Lenártovou, ktorej životná púť sa skončila vo veku 82 rokov. Počas svojho života aktívne pracovala v SZPB v našom meste, pôsobila ako aj poslankyňa v mestskom zastupiteľstve a svoj život zasvätila výchove detí a mládeže, ktorým bola dobrým životným príkladom. Za všetko, čo pre naše mesto vykonala, jej patrí vďaka.

Česť jej pamiatke.

ZO SZPB Strážske

Vzácné jubileum

Žije medzi nami skromne, čestne, ako aj iní priami účastníci SNP: Zuzana Filadelfiová, ktorá sa dožíva úctyhodného veku 95 rokov.

Narodila sa 16. septembra 1918 v Ľubietovej, okres Banská Bystrica. Celý svoj život prežila v rodnej obci. Starala o domáce hospodárstvo a početnú rodinu, pracovala na poľnohospodárskom družstve. Dala život 8 deťom, ktoré s manželom pripravili pre život.

Počas SNP pracovala ako spojka. V tom čase bývali mimo obce, na Majeri, odkiaľ nosila správy gen. Viestovi na Pílu, kde bol ubytovaný. Pri jednej návšteve ju zadržali, no aj prepustili a tak mohla pokračovať v tejto odvážnej úlohe. V priebehu Povstania zachránila život

židovskému dievčatku Mirke, a tak k jej dvom malým dcéram pribudlo tretie dievčatko. Za

tento šľachetný čin je právom v zozname „Spravodliví medzi národmi“.

V čase, keď mala ešte pevnejšie zdravie, svoje spomienky rozprávala žiakom miestnej ZŠ, ktorí ju navštívili. Osobitne silne si pamätá bombardovanie Petrochemy v Dubovej a horiaci ohnivý stĺp bolo vidieť až do Ľubietovej.

Členkou SZPB je od roku 1984. Pracovala vo výbore základnej organizácie SZPB, bola členkou Slov. zväzu žien. Právom jej patria viaceré ocenenia, čestné uznanie SZPB, je držiteľkou ocenenia Vojnový veterán.

Za všetkých členov ZO SZPB v Ľubietovej želáme našej vzácnnej jubilatke, aby ďalšie roky v primeranom zdraví pobudla v kruhu svojej rodiny, susedov, priateľov a známych.

Milena Vachová

Spomienka

J. Valko-Brejčák v r. 1946.

Pätnásteho augusta sme sa navždy rozlúčili s 91-ročným Jánom Valkom-Brejčákom, ktorý celý svoj život venoval rodine a spo-

ločnosti, a venoval sa aj organizácii SZPB. V určitom časovom období bol predsedom základnej organizácie vo svojej rodnej Rejdovej, ktorú tak veľmi miloval. Základná organizácia v Rejdovej už zanikla, keďže bol asi jej posledným členom.

Narodil sa v roľníckej rodine ako jediný syn a vyštudoval v neskoršom veku poľnohospodársku školu, čo zúročil pri zakladaní JRD v Rejdovej, kde pôsobil ako agronóm a predseda.

Za svoju prácu pre zväz dostal aj viackrát vyznamenania. Bol účastníkom SNP a v divízii na Dukle, ale priamych bojov sa nezúčastnil. Po vojne pôsobil v Brezne v spojovacej čate.

Česť jeho pamiatke!

Luboslav COBIK, vnuč

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Bystré** s 86-ročným Michalom Sukovským.

■ **Banská Bystrica – Tr. SNP** s 95-ročným Františkom Novotným a 87-ročnou Júliou Bielikovou.

■ **Brezno 1** s 93-ročnou Sidóniou Škrovinovou a 89-ročnou Martou Szabovou.

■ **Čierny Balog** so 64-ročnou Martou Luptákovou.

■ **Gočaltovo** so Zuzanou Balážovou.

■ **Hažlín** s 91-ročnou Annou Daňkovou, 87-ročným Jurajom Surgentom a 75-ročným Jánom Kurimaiom.

■ **Jasenov** s 87-ročnou Rozáliou Marcincákovou.

■ **Rožňava** s 91-ročnou Idou Bystrenovou.

■ **Skýcov** so 72-ročným Jozefom Dávidom.

■ **Suché Brezovo** s 93-ročnou Annou Cinkotovou.

■ **Sačurov** s 84-ročnou Zuzanou Statnikovou.

■ **Sučany** s 81-ročnou Evou Ťapčíkovou.

■ **Topoľčianky** s 91-ročnou Sidóniou Furdovou.

■ **Trenčín 1** s 91-ročnou Alžbetou Herkelovou.

■ **Valaská** s 90-ročným Štefanom Soťákom.

■ **Zámotov** so 62-ročnou Annou Perželovou.

Česť ich nehynúcej pamiatke!

Spomínali na Československý stíhací pluk

Na základe podpísanej spolupráce medzi Obľv SZPB Zvolen a Klubom Zvolen Zväz vojakov SR si 17. septembra obe organizácie pripomenuli 69. výročie pristátia 21 lietadiel typu La-5 Fn 1. československého stíhacieho leteckého pluku, ktoré boli presunuté z vtedajšieho ZSSR na pomoc SNP.

Na pietny akt prijali pozvanie za MÚ Zvolen pani viceprimátorka Staníková, veliteľstvo vzdušných síl MO SR, brigády velenia riadenia a prieskumu zmiešaného leteckého krídla Sliač, prezídium Únie vojnových veteránov, starosta obce Očová, členovia Obľv SZPB, členovia Klubu Zvolen Zväz vojakov SR a občania Zolnej a príslušných obcí. O kultúrny program sa postarala ZO SZPB z Očovej. Po zaznení hymny SR sa slova ujal predseda Klubu Zvolen Zväz vojakov SR Bohumil Kosa, ktorý vo svojom vystúpení zdôraznil význam letiska v Zolnej počas SNP, ktoré popri letisku Sliač zohralo významnú úlohu v SNP. Ich hlavnou bojovou úlohou bolo získať vzdušnú nadvládu nad povstaleckým územím, chrániť letisko Tri Duby na Sliači a podporovať v bojoch pozemné jednotky. Jednou z naj-

dôležitejších operácií bol nálet na letisko v Piešťanoch, uskutočnený už 18. septembra 1944. Na letisku v Piešťanoch na zemi zničili 10 nepriateľských lietadiel, ďalších 20 ťažko poškodili. Bojovú činnosť zabezpečoval slovenský a sovietsky pozemný personál. Pritom im obetavo pomáhali aj obyvatelia obce Zolná a okolia. Na počesť bol tento deň, 17. september, oslavovaný po skončení 2. svetovej vojny ako Deň vzniku československého a neskôr slovenského vojenského letectva. Po niekoľkoročnom prerušení boli tieto oslavy obnovené. Predseda Obľv SZPB Pavel Šebeň zdôraznil význam SNP a jeho odkaz pre našu mladú generáciu.

Oblasťný výbor ukončil oslavy SNP na druhý deň 18. 9. návštevou Osvienčimu. Na poznávací zájazd do Osvienčimu sa prihlásilo až 58 členov nášho zväzu.

Pietna spomienka pri príležitosti 69. výročia pristátia 21 lietadiel typu La-5 Fn 1. československého stíhacieho leteckého pluku.

Foto: jk

Milým prekvapením bola účasť štyroch učiteľov dejepisu zo ZŠ, s ktorými má náš zväz veľmi dobrú spoluprácu. Do roka príde pozrieť toto múzeum hrôzy až 1 400 000 návštevníkov. Väčši-

na návštevníkov sú mladí ľudia. Je potrebné si pripomínať hrôzy fašizmu, nakoľko aj v dnešnej dobe sa ozývajú hlasy, ktoré chcú zmeniť historické fakty a velebíť Tretiu ríšu. Musí to byť naším

mementom pre dnešnú zložitú dobu, kde sa znova ozývajú silno hlasy k nenávisti voči rase, náboženstvu, farbe pleti a politickému vyznaniu.

Ján KAŠICA
tajomník Obľv Zvolen

V okolí Banskej Štiavnice sa tiež bojovalo

Výbor ZO SZPB Trieda SNP Banská Bystrica pripravil pre členov ZO samostatnú akciu, spomienkový poznávací zájazd do Banskej Štiavnice a okolia.

Položením kytice kvetov ku pamätníku sme si uctili pamiatku padlých hrdinov a bojovníkov. Predsedníčka ZO SZPB ozrejmila dianie počas SNP. V oblasti Banskej Štiavnice v podhorí Sitna vznikla jedna z prvých partizánskych skupín na Slovensku, ktorá prevzala pomenovanie podľa slávneho vrchu Sitno. Sitno pred rokmi nedobili ani Tatári, ani Turci, a na Sitno verné svojim stáročným tradíciami spomínali obyvatelia tohto regiónu aj v čase fašistickej poroby, ako aj počas SNP.

Členovia partizánskej skupiny sa ako novodobí Sitnianski rytieri nezmazateľne zapísali nielen do povedomia obyvateľov tohto kraja, ale aj do povedomia celého Slovenska.

Nikdy by sme nemali zabudnúť na hrdinské činy odhodlaných bojovníkov, a to na celom Slovensku. Nezabudnime na hrdinskú epopeju nášho národa – protifašistický odboj a slávne SNP, ktoré býva často nepravými nesprávne zatracované a kritizované.

Po pietnom akte sa nás ujal

bývalý predseda ZO Banská Štiavnica p. Gregusz, ktorý nás ochotne sprevádzal po pamätných miestach malebnej Štiavnice.

Po absolvovaní obhliadky sme sa vyhladnutí dobre občerstvili a plní dojmov a nových poznatkov vrátili do Banskej Bystrice.

Ďakujeme p. Greguszovi, ktorý sa nám aj napriek zdravotným problémom venoval. Len škoda, že jeden deň nestačil na to, aby sme si pozreli ďalšie zaujímavosti.

Možno sa ešte niekedy vrátíme.

Eva BROZMANOVÁ
predsedníčka ZO Tr. SNP B. Bystrica

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Banskobystričania sa zaujímali aj o farienie do baní okolo B. Štiavnice.

Foto: eb

Odovzdanie medaily

Na septembrovom zasadnutí Oblasťného výboru SZPB v Trnave odovzdal predseda Jozef Petráš Pamätnú medailu M. R. Štefánika III. stupňa Tiborovi Jandovi pri príležitosti životného jubilea – 80 rokov.

Tibor Janda bol v rokoch druhej svetovej vojny dieťa. So zbraňou v ruke nebojoval. Dobré však vnímal nespra-

vdlivosti vojny. Pri spomienkach často hovorí o zatýkaní susedov – antifašistov a židov včítane malých detí – jeho spolužiakov v Trnave. Do očí sa mu tlačia slzy, keď spomína, že sa po vojne nevrátili z koncentračných táborov.

Toto bol dôvod pred mnohými rokmi pre vstup do Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov.

Po druhej svetovej vojne pracoval v školstve ako učiteľ. Dlhé roky riadil školstvo. Vychovával mladú generáciu

k hrdosti na vlasť, hrdinstvo a statočnosť protifašistických bojovníkov. Na druhej strane bojoval a bojuje proti prejavom extrémizmu, netolerantnosti, nespravodlivosti, rasizmu a ďalším negatívnym javom, ktoré trápia našu spoločnosť.

Napriek vyššiemu veku je aktívnym členom ZO SZPB v obci Suchá nad Parnou.

Jozef PETRÁŠ

Hviezdicový pochod k bunkru MOR-HO!

V rámci osláv 69. výročia Slovenského národného povstania Základná organizácia SZPB Špania Dolina a Staré Hory už tradične pripravili XII. ročník „Hviezdicového pochodu vďaka“ po stopách SNP k bunkru MOR-HO! a Stará vápenica pod Jelenskou skalou.

V Španej Doline privítal účastníkov Hviezdicového pochodu vďaka predsedovi ZO SZPB Štefan Paško na námestí pri pamätníku partizána, kde sme položili kyticu kvetov, a oboznámil nás s významom týchto pre nás slávnostných dní, aby sme naďalej informovali a organizovali akcie ktoré nás preslávili v nedávnej histórii našich otcov a ešte aj žijúcich účastníkov SNP. Na Starých Horách sa poklonili pri hrobe neznámeho partizána v doline smerom do Richtárovej. Účastníkov privítal pri hrobe predseda ZO SZPB Staré Hory Jozef Privitzer, potom sa účastníci odobrali smerom k bunkru „MOR-HO“! O 12.00 hod. sme sa stretli pri bunkri. Predseda Štefan Paško privítal účastníkov Hviezdicového pochodu vďaka, na ktorom sa zúčastnilo vyše 80 účastníkov. Slávnostný príhovor predniesol Jozef Privitzer, ktorý oboznámil s významom pochodu a hlavne s históriou pred 68 rokmi, kde sa na tomto mieste tlačil časopis MOR HO, od polovice januára 1945 do polovice marca

1945. Redaktori časopisu MOR HO neúnavne vysvetľovali význam partizánskeho boja a zoznamovali s perspektívami budúceho života v oslobodenej vlasti. Celkovo vyšlo 51 čísiel časopisu na 254 stranách a spolu bolo vytlačených 16 911 exemplárov a niekoľko čísel časopisu Zvesti. Úspešnú agitačnú prácu

robili partizáni 5. partizánskeho oddielu i vydávaním množstva letákov v slovenskej, maďarskej a nemeckej reči pre vojakov maďarskej a nemeckej armády. Potom sme sa odobrali na Staré Hory, kde nás tradične privítali s chlebom, masťou a cibulou a vynikajúcim

gulášom. Na záver nás čakal kultúrny program, ktorý trval dlho do večera. po zapálení vatry a spevu partizánskych pesničiek sme sa rozšli do svojich domovov neskoro v noci. Starosta obce Ján Kováč poďakoval za účasť na Hviezdicovom pochode k bunkru MOR-HO! A pozval všetkých účastníkov, aby sme sa stretli na XIII. ročníku, ktorý sa bude konať v roku 70. výročia SNP 2014.

Štefan PAŠKO

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Odovzdávanie medaily oslávencovi predsedom Obľv SZPB J. Petrášom.

Foto: jp

O Pochod k bunkru MORHO HO! Bol veľký záujem.

Foto: šp

Rodina Hotákovcov v ilegálnej činnosti a v SNP

V predchádzajúcom čísle *Bojovníka* sme vám priniesli zaujímavý príbeh rodiny Hotákovcov z Levíc. Dokončenia rozprávania *Vojtecha Hotáka o živote v ilegalite a počas SNP vám prinášame dnes.*

Na povstaleckom území vznikli revolučné národné výbory. Za predsedu revolučného národného výboru bol zvolený môj otec. Keď bola vydaná vyhláška o všeobecnej mobilizácii, otec zabezpečil nastúpenie záložníkov na odvoz do miesta sústredenia a použil na odvoz štátne kone aj s povozmi.

Vincent Hoták

Foto: archív autora

Nenechal ich odísť samých, ale sám, už ako 51-ročný, odišiel so zbraňou bojovať do SNP. Bol zaradený do šiesteho partizánskeho oddielu za Slobodu Slovanov, ktorému velil bývalý učiteľ meštianskej školy Zeman. Zástupcom Zemana bol Rus, nadporučík Taratinov, ktorý nevedel slovensky, a preto otec určitú dobu pôsobil ako tlmočník. Mne otec povedal: „Ty do povstania nepôjdeš, lebo máš tri mladšie sestry a musíš pomáhať mame.“ Otec sa stal veliteľom čaty, ktorá bojovala od obce Babiná po Zvolen. Nemci mali veľkú prevahu, tak otec z celou čatou prešiel do pohoria Poľana. Tu podľa výpovede Vlada Tichého, ktorý bol v otcovej čate, otec navrhol, že by bolo lepšie, keby sme sa rozdelili na menšie skupiny a kto má v blízkom okolí rodinu alebo známych nech ide k nim. Tak na Poľane zostali len piati, a to otec, Vlado Tichý, Karol Máčaj, Michal Šuba a Jozef Pavol.

Po skončení II. svetovej vojny pracoval Vlado Tichý v hliníkárni v Žiari a jeho spolupracovníčkou bola moja najmladšia sestra. Keď boli obaja na dôchodku, Vlado vážne ochorel a musel len ležať. Sestra bola tiež vážne chorá a raz, niekedy aj dvakrát, v mesiaci chodila do nemocnice v Žiari. Po neja-

kom čase jej Vlado zavolať, že ak príde na kontrolu do nemocnice, aby sa u neho zastavila, že jej chce niečo vážne oznámiť. Ona ho navštívila a Vlado Tichý jej povedal, že toho jeleňa na Poľane zastreľil náš otec. Ona sa ho opýtala, prečo to už dávno nezverejnili. On povedal, že všetci piati prisahali, že meno strelca oznámi len ten z nich, ktorý z nich bude posledný žijúci, a to už bol len on. Ja som sestru požiadal, aby Vlada zavolať a aby mu odovzdala pozdrav od mňa a že ho prosím aby toto zverejnil. Ona tak aj urobila a on prisľúbil, že ak sa mu zlepši zdravie a bude môcť chodiť, že to na patričnom mieste zverejní. Ale stalo sa to, čo nikto z nás nečakal, Vlado o dva dni zomrel. Sestra toto povedala aj svojej dcére Marte Keketiovej, ktorá žije v Rudne nad Hronom.

V roku 2011, asi v septembri, mi volala sestra, že jej jeden pán doniesol knižku, kde je zmienka o rodine Hotákovcov, a povedal jej, že v priebehu možno troch týždňov jej bude

doručená druhá kniha, kde je zmienka o Poľane. Skutočne po troch týždňoch mi setra volala, že má už aj druhú knihu. Povedala, že keď knihy prečíta, tak mi ich pošle. Ja som jej povedal, že ich nemusí posilať, že si ich vezmem, keď v novembri príde na hroby. Na hroby sme prišli, ja som však nemohol chodiť, tak som sedel v aute. Na hrobách bol môj syn, dcéra a nevesta. Z auta som videl aj setrinho syna Lacka s rodinou, ktorí žijú v Českej republike v Prahe už 10 rokov. Keď sa moji vrátili, syn mi povedal „Otec, musím Ti povedať smutnú správu, tetu Blaženku včera, keď prišli z Prahy, našli v izbe na po-

Vojtech Hoták

Foto: archív autora

dlaha ležať v bezvedomí. Zavolať záchranku, ktorá ju odviezla do nemocnice v Žiari. Ešte v ten týždeň ju previezli do nemocnice v Banskej Štiavnici, kde koncom týždňa zomrela. Mňa tieto udalosti hrozne zasiahli, lebo pred piatimi týždňami mi zomrela manželka.

Spamätal som sa z toho asi o tri mesiace. Zavolať som neteri do Rudna, keby mi tie knihy, čo mi sľúbila jej mama, poslala. Ubiehalo dni, týždne a knihy mi neposielala. Znovu som ju po dvoch mesiacoch zavolať a povedala mi, že tie knihy nemôže nájsť, že sa opýta susedov, či ich mama niekomu nepožičala. Ja som viac nevolal, lebo sa mi to zdalo už beznádejné. V roku 2012 som koncom októbra volal synovcovi do Prahy, či prídu na hroby. Povedal, že prídu prvého novembra. Druhého novembra mi volal z Rudna, že už prišli. Požiadal ma, aby som išiel k nim, že sa máme o čom rozprávať, keď sa stretne raz za rok. Vtedy som požiadal synovca, či by sme neprezreli knižničku jeho mamy. Prezreli sme každú knihu a asi po pol hodine synovec povedal, že už jednu knihu má, je to asi tá druhá, lebo je v nej niečo o pohorí Poľana. Kniha bola nenápadná, lebo bola zabalená do nejakých farebných novín. Tú prvú knihu sme nenašli. Na druhý deň som volal neteri, že sme jednu knihu našli a je to asi tá druhá. Ona mi na to odpovedala, že ona má už aj tú prvú, že jej ju priniesla suseda, ktorá ju prečítala a že sa dozvedela, že tú knihu hľadám. Knihu mi priniesol synovec keď sa vracal do Prahy. Obe knihy som prečítal.

Prvá kniha má názov „Olúpená o právo na život“, ktorú napísala Edita Drori – Ernstová, kde potvrdzuje to, čo som uviedol na začiatku mojej činnosti v ilegalite. Môjho otca nazývala Bolan. Na strane 60 tejto knihy doslovne píše „Kým som bola u Helenky, pán Bolan s tromi dcérami premenili starú stolársku dielňu na príjemnú a priestrannú izbu. Dievčatá zavesili na okno bledé závesy a na stôl položili pohár s kytičkou prvých fialiek. Možno si predstaviť krajšie privítanie? Mojm vrúcny želaním bolo, aby sa nám tu podarilo pobudnúť dlhší čas, lebo ustavičný útek a nekonečné vandrovanie mi nahlodali dušu. Z dvora Bolanovcov bol pekný výhľad do doliny v ktorej sa rozprestiera Rudno.“ Ďalej píše „Nadporučík Taratinov hovoril o postupe Červenej armády od Uralu, Kaukazu a fínskych hraníc až po Karpaty. Starý legionár z prvej svetovej vojny mu robil výborného tlmočníka.“ Toto bol môj otec, on jediný ovládal perfektne ruštinu.

Druhá kniha má názov „Trofej neznámeho strelca“, ktorú napísal Štefan Teren. Autor knihy píše: „Vo výstavnej sieni parohy ešte v ten deň vyvolali, pravda, veľký rozruch. Rýchlo sme ich nanovo premeriavali, odvážili a obodovali. Dvestoštyridsaťjeden a trištvrté

bod CIC. Váha trinásť a štvrt' kila! Postavili sme ich do stredu expozície trofejí na osobitný podstavec a pod ne sme uviedli, čo sme o nich zatiaľ vedeli. Neznámy partizán – Poľana – 1944. Trofej

strelca a že lebku odtali po fušersky, neodborne... – pokračoval po chvíli.“

Je veľa zaujímavého v tejto knihe, ale by to bolo veľa písať. K tomuto môžem povedať, že ani

Edita Ernstová (krycie meno Kátka). Od roku 1942 členka partizánskej skupiny Sitno. Od 9. 9. 1944 príslušníčka 6. partizánskeho oddielu, 2. čs. partizánskej brigády Za slobodu Slovanov. Portréty z roku 1940 a 2000. Pohľad na knihu. Foto: archív autora

neznámeho strelca sa na výstave stala, pochopiteľne, stredobodom pozornosti domácich i zahraničných návštevníkov, predmetom zaslúženého obdivu, dohadov a závidí. Všetci sa však zhodovali v jednom: „Najsilnejší československý a európsky jeleň ulovený v poslednom štvrtstoročí!“

Autor ďalej píše: „Sú niekde z Poľany, našli ich v doline za Hriňovou na sklonku povstania. Len škoda, že sa mi nepodarilo zistiť

jeden z tých piatich, ktorých som vymenoval na začiatku, nebol poľovník, a preto ani jeden z nich to odborne nevedel urobiť. Druhá vec je, že pre nich táto trofej nič neznamena, im išlo len o to, aby mali potravu, aby mohli v týchto ťažkých podmienkach prežiť.“

Kto nám tieto knihy poslal, sa už zrejme nedozviem, ale ten, čo ich poslal, musel o týchto skutočnostiach niečo vedieť.

Vojtech HOTÁK, Levica

Výzva

Prosím bývalých účastníkov SNP, spolubojovníkov Juraja Polču, ktorí boli príslušníkmi náhradného spojovacieho práporu 2 v Martine, ochotných poskytnúť svedecké vyhlásenie pre vydanie osvedčenia o účasti v národnom boji za oslobodenie podľa zák. č. 255/1946 Zb., aby sa prihlásili na adrese: Juraj Polča, Janovce 76, 086 41 Raslavice, tel.: 0911 886 884, e-mail: polca.juraj@gmail.com.

Príťažlivé miesta

Pri objavovaní nového kontinentu priplával Krištof Kolumbus na Veľké Antily, aby na ich severnej strane založil v r. 1492 osadu La Habana. Za dve desaťročia španielski kolonizátori osídlili ostrov, aby pre svoje potreby využili jeho prírodné bohatstvo a podmanili si domorodé obyvateľstvo.

Za uplynulých päť storočí sa na ostrovoch veľa zmenilo. Hovorí o tom nielen stredoveká história,

lucionárom na prepravu z mexického exilu. Pamätihodnosti v starej časti mesta – rodný dom J. Martího, divadlo Garcíu Lorcu, centrálny park, Akadémia vied, katedrály, Napoleonovo múzeum, priestorné Námestie revolúcie, ale najmä nekropola Krištofa Kolumba, založená v r. 1871 architektom Calixtom de Loire. V nej sú uložené pozostatky významných osobností – španielskeho generála

väčšom parku mesta. Prezreli sme si morské akvárium s aligátormi a korytnačkami. Každý návštevník si s pôžitkom prejde dlhé nábrehie Malecón, omývané vlnami oceánu, ktoré bolo vybudované v roku 1901 a rekonštruované v roku 1926. Veľký počet pamätníkov naznačuje, že kubánska história je stále živá. Svedčí o tom aj monument osloboditeľa Antonia Macea a staré múry Torreónu de la Chorrera.

Ani jeden z návštevníkov si nenechá ujsť famózný kabaret

Morské akvárium.

Foto: -gs-

ale aj novodobé udalosti zvlášť od roku 1956. Starý vládny palác z 19. storočia s Múzeom zašlých časov, na zbierkach ktorých má najväčšiu zásluhu Federico Martínez a apoštol nezávislosti José Martí, svedčia o neobyčajnom hrdinstve vlastencov. Návštevníka zaujme Memoriál Granma a Palác umení v centre Havany, kde je vystavená jachta Granma, ktorá slúžila od roku 1956 Fidelovi Castrovi a kubánskym revo-

Manuela de Salamanca, generála – osloboditeľa Maxima Gómeza, Julia Zapata, José Martího a jeho matky, Augustína Querola a ďalších hrdinov kubánskej a svetovej histórie.

Najviac navštevované v kubánskej metropole je nábrehie Malecón, Piata avenida a obelisk s mramorovou sochou národných hrdinov. Veľa reštaurácií s domácou kuchyňou láka. Zastavili sme sa v Las Ruinas, ktorá je v naj-

Tropicana od 22. hodiny v upravených skalnatých záhradách. Tu pocítiť biť srdce ostrova, lebo mu ho predkladajú významní umelci – speváci, tanečníci, ľudové orchestre, vytvárajúce nezabudnuteľnú atmosféru. Ich motto „Tropicana je rajom hviezd na Zemi“ je životnou pravdou, čo potvrdzujú domáci i zahraniční návštevníci dlhotrvajúcimi ováciami.

Gustáv STOPKA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

HISTORICKÝ KALENDÁR

9. októbra

1938 – Začalo sa v Komárne rokovanie (trvalo do 13. 10.) medzi Česko-Slovenskom a Maďarskom o odstúpení južných oblastí Slovenska – obývaných maďarskou menšinou – Maďarsku, čo vplynulo z Mníchovskej dohody.

10. októbra

1938 – Jednotky nemeckej armády obsadili Petržalku.

13. októbra

1943 – Druhá svetová vojna: Nová talianska vláda, ktorá sa ujala moci po zvrhnutí Benita Mussoliniho, vyhlásila vojnu Nemecku.

14. októbra

1944 – Nemecký maršal Erwin Rommel, prezývaný púštna líška, sa otrávil, keď naňho padlo podzrenie, že bol zapletený do atentá-

tu na Hitlera 20. 7. 1944. Rommel bol legendárnym veliteľom nemeckých jednotiek v Afrike.

19. októbra

1944 – Začala sa nemecká generálna ofenzíva, ktorá mala potlačiť SNP.

21. októbra

1950 – Skončil sa (začal 19. 10.) vykonštruovaný proces s najznámejším partizánskym veliteľom Viliamom Žingorom, ktorý bol odsúdený na smrť a popravený.

22. októbra

1938 – Československý prezident Edvard Beneš odišiel do anglického exilu.

1942 – Slovenský snem prijal zákon o Hlinkovej slovenskej ľudovej strane (HSĽS) a Jozefovi Tisovi udelil titul vodca. **Zdroj: TASR**

The Final Mission

EDIT Studio, s.r.o. v koprodukcii s Múzeom Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici a Rozhlasom a televíziou Slovenska vyrába celovečerný dokumentárny film „The Final Mission“, ktorý je venovaný americkým letcom zostrelým nad územím Slovenska počas 2. svetovej vojny a ich záchranom.

Prosíme povstaleckých vojakov a partizánov, ktorí pomáhali americkým letcom dostať sa z hôr do Banskej Bystrice a na letisko Tri Duby, alebo s nimi prišli do styku po ústupe do hôr na Donovaly, Prašivú a Chabeneč, aby sa spojili s redakciou Bojovníka alebo s tvorcami filmu. Ide predovšetkým o príslušníkov partizánskych skupín Jána Reptu, Teodora Polu, Miloša Uhra, ako aj príslušníkov 2. čs. paradestnej brigády.

Rovnako prosím všetkých odbojárov, mužov a ženy, ktorí sa stretli s príslušníkmi americkej výzvednej Misie OSS, v ktorej bola aj Slovenka Mária Gulovičová, aby nás kontaktovali.

Vopred Vám ďakujem za Vašu spoluprácu.

Dušan HUDEC, režisér filmu

Kontakt: 0903 652 580, **mail:** dusan.hudec14@gmail.com

NA NEMECKEJ SKÚŠOBNEJ ZÁKLADNI SA 3. OKTÓBRA 1942...

– (dokončenie v tajničke)

pomôcky: AVANT, ISA, ATAR, NEED, LITA, NEIL	hmyz podobný včele	značka rakúskych motocyklov	rezaním odstraňuje	střípnutý	pletivo pod kôrou drevn	ženské meno	náš mobilný operátor	meno Komenkého	autor Božskej komédie	1. časť tajničky	EČV Trnavy
otázka na 6. pád				dom. meno Leonarda			tromf				
5. časť tajničky				sídlo v Rumunsku			mast, po česky				
jeden zo svetadielov							sliediš				
							hoblica				postupne vysialo
							potrebovať, po anglicky				
	popiera	preto robíť drsným, po česky					nastúpenie obec v okr. Tvrdošín				
robil udanie							3. časť tajničky žmurkni		to, po rusky		
									pred, po francúzsky		
2. časť tajničky					jednotka merania					symetria	
					básnik					sídlo v Sudáne	
sídlo v Nigérii					ľudia, ktorí predávajú						
					otázka na meno						
prvá časť slov s významom v, vnútri									šatňa, po česky		
									osobné zámeno		
4. časť tajničky									klíneč, po anglicky		
športové odvetvie										pohyblivá časť trlice	

Správne vylúštenie tajničky z č. 19 znie: **Pakt Ribbentrop – Molotov.** Knihu posielame Jozefovi Benkovi do Prešova.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Príde česká turistka na saľaš a pýta sa baču: „Pane báčo, a vejce máte?“ „No, mám, čo by nie...“ „A kolík?“ „Kolík mám tiež...“

* * *

„Pán vrchný, prineste mi, prosím, trochu vody.“

„Ako si želáte, ale má to byť káva alebo polievka?“

* * *

Dedko si skúšal topánky a pritom si prdol. Ospravedlňoval sa, keď predavačka chápavo dodala:

– Keď vám poviem, koľko stoja, tak sa aj poseriete.

* * *

Chlapček, je doma ocko?“

„Nie je.“

„A kedy sa vráti?“

„Keď sa vráť bude dobre chovať, takže asi za desať rokov.“

* * *

Žena hovorí mužovi: „Idem na päť minút k susedke. A hlavne nezabudni každú polhodinu pomiešať guláš!“

Zdroj: Internet

Šalát z červenej kapusty

Potrebujeme: 1/2 hlávky červenej kapusty, 1 menší pór, 1 mrkvu, 2 lyžice olivového oleja, 1 strúčik cesnaku, kryštálový cukor podľa chuti, 1 lyžičku drvenej rasce, soľ, mleté čierne koreníe.

Ako na to: Kapustu nakrájame na jemné slížiky, prípadne nasekáme pomocou ručného mixéra. Pór a mrkvu očistíme. Pór nakrájame na kolieska a mrkvu na hrubšie postrúhame. Do olivového oleja roztlačíme ošúpaný cesnak, ochutíme soľou a korením podľa chuti. Cesnakový olivový olej pridáme do pokrývanej kapusty. Premiešame a osolíme, aby kapusta pustila šťavu. Pridáme pór, mrkvu, ochutíme rascou a cukrom. Necháme postáť, aby sa uvoľnila šťava.

Zlita P., Bratislava

BOJOVNÍK
Dvojtýždenník antifašistov

Vydáva Slovenský zväz protifašistických bojovníkov • Šéfredaktor kontakt: tel. 02/38 10 49 48, e-mail sefredaktor@szpb.sk • Internet: http://www.szpb.sk, e-mail sekretariát ÚR SZPB: sekretariat@szpb.sk, redakcia: zlata.haringova@szpb.sk, fax 52 92 65 22 • Sídlo vydavateľa a adresa redakcie: Štúrova 8, 815 72 Bratislava • IČO 00177431 • Neobjednané rukopisy a fotografi e sa nevracajú • Vychádza dvojtýždne, cena jedného čísla 0,44 € • Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty • Objednávky do zahraničia vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava, e-mail: zahranična.tlac@sposta.sk • Predaj v novinových stánkoch zabezpečuje MEDIAPRINT-KAPA, Pressegrasso, a.s., Vajnorská 137, 831 04 Bratislava • Tlač: DOLIS, s.r.o., Dostojevského rad 1, 811 09 Bratislava. Ročník XXXVII (LVIII) • Podávanie novinových zásielok povolené Riaditeľom pôst pod č. 2606/93 zo dňa 27. 7. 1993 a RPR poštu Ba 12 z 15. 12. 1993 pod č. 191/93 • Index č. 49 036, ISSN 0323-2018 • Evidenčné číslo: EV 204/08